

Εργασία

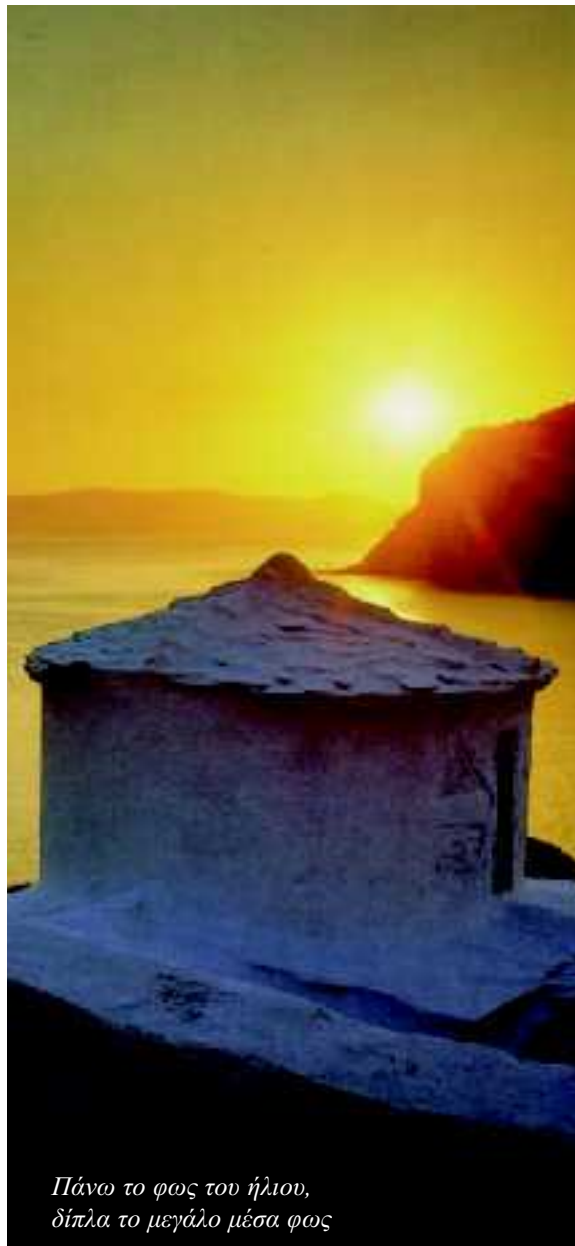
α. Υπογραμμίστε στο κείμενο του αγίου Συμεών λέξεις και φράσεις που βρίσκετε να έχουν σχέση με το ευαγγελικό κείμενο της Μεταμόρφωσης.

β. Θυμηθείτε τη διήγηση της Βάπτισης του Χριστού. Ποια κοινά και ποια διαφορετικά στοιχεία με τη διήγηση της Μεταμόρφωσης βρίσκετε;

Μεγάλο φως μέσα μου

*“Και μεγάλο φως έλαμψε
πνευματικά μέσα μου
και πήρε μαζί του ολόκληρον
τον νου μου και την ψυχή μου·
και θαύμασα γι’ αυτό
και έμεινα εκστατικός·
και ξέχασα το μέρος που στεκόμουν
και τι ήμουν και πώς ήμουν·
και φώναξα μόνον: “Κύριε, ελέησον!” ...
Και όταν εμφανίζεται αυτό το φως,
φέρνει αγαλλίαση, και όταν κρύβεται,
πληγώνει και φέρνει μεγάλο πόνο.
Και με πλησιάζει και
με ανυψώνει στους ουρανούς...
Και φαίνεται μέσα μου σαν άστρο ...
αστράφτει σαν τον ήλιο και ...
μου δείχνει όλα όσα είναι στην πλάση”.*

Αγ. Συμεών ο Νέος Θεολόγος
(957 - 1035)

*Πάνω το φως του ήλιου,
δίπλα το μεγάλο μέσα φως*

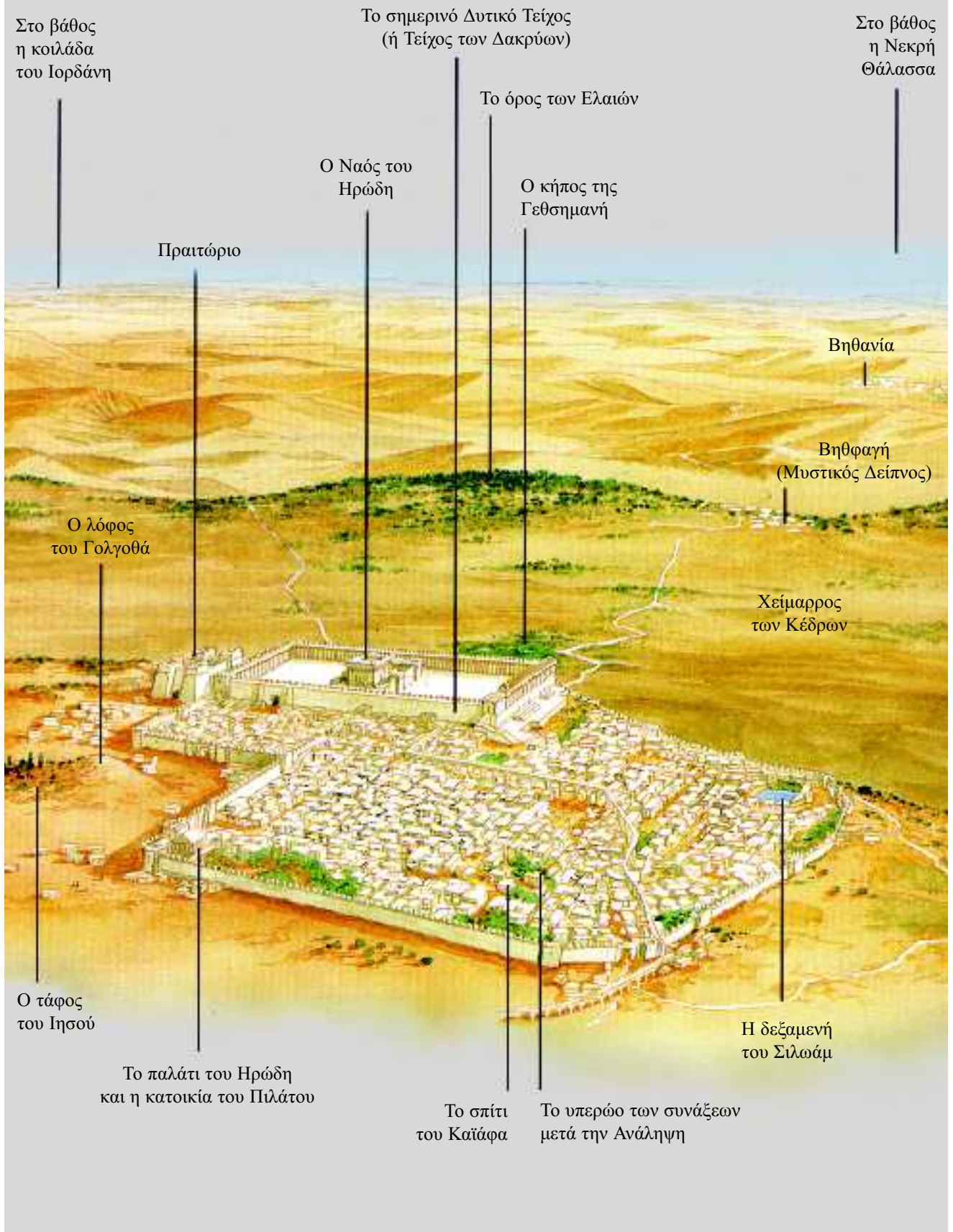
Βασικά στοιχεία του μαθήματος

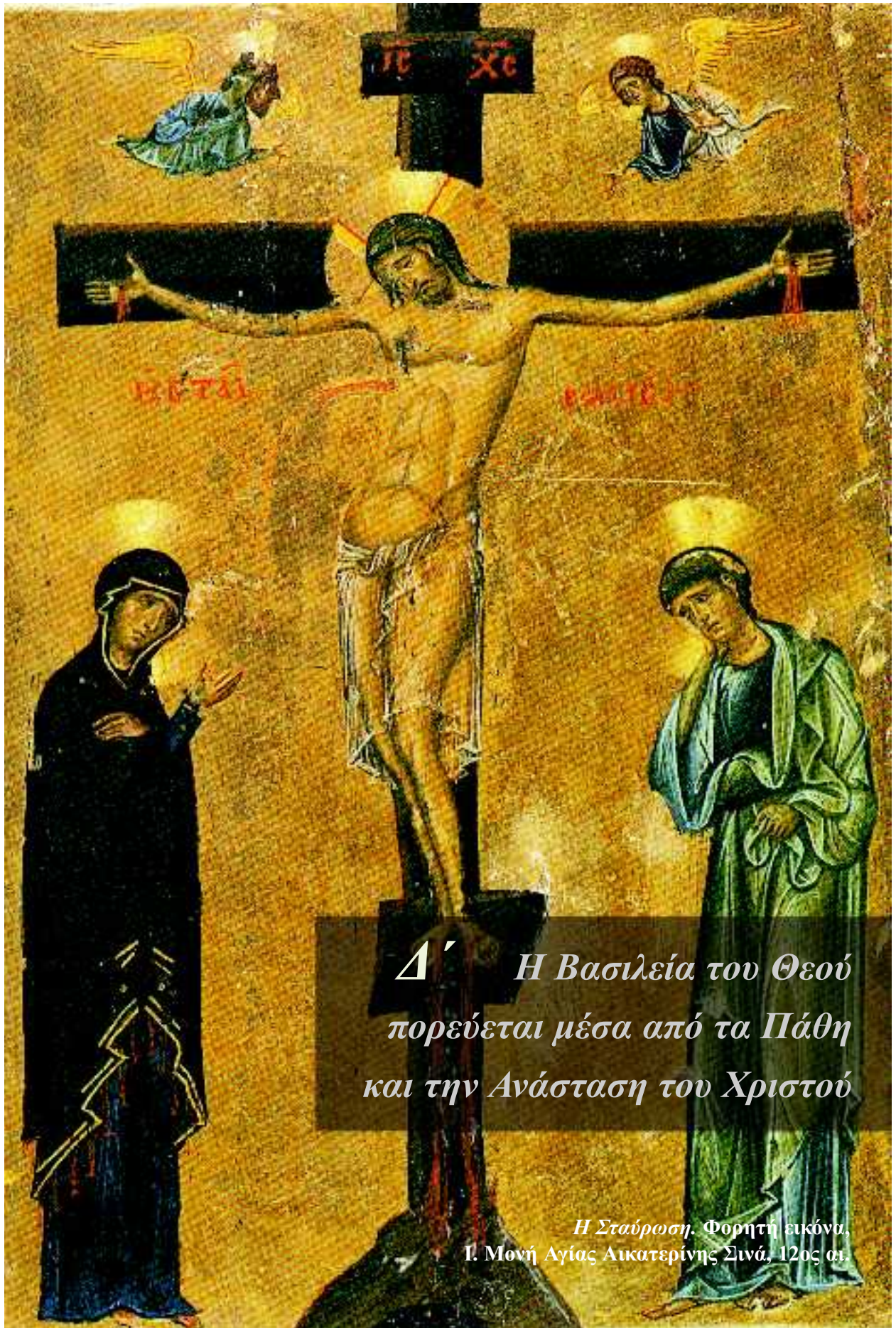
- Στην κορυφή του Θαβώρ οι τρεις μαθητές του Χριστού κατάλαβαν ότι στο πρόσωπό του εκπληρώθηκαν οι υποσχέσεις του Θεού για χάρη των ανθρώπων· τα Πάθη και ο θάνατός του δεν θα συμβούν από αδυναμία.
- Στη θαυμαστή Μεταμόρφωσή του αξιώθηκαν να πλησιάσουν περισσότερο τον Ιησού ως Θεάνθρωπο και για λίγο να δουν, να ακούσουν και να ζήσουν κάτι από την ευτυχία της Βασιλείας του Θεού στην τελική της πληρότητα.
- Όσοι ζουν χριστιανικά θεωρούν ότι αξίζει να αγωνίζονται για τη μεταμόρφωση του εαυτού τους και του κόσμου.

1. Ποια στοιχεία του κειμένου “*Τι είναι και τι σημαίνουν τα θαύματα του Χριστού*” (μάθ.20, Ερμ. 3) συναντήσαμε σε όλες τις διηγήσεις για τα θαύματα αυτού του κεφαλαίου;
2. Ποια πρόσωπα, που συναντήσαμε στις διηγήσεις θαυμάτων σε αυτό το κεφάλαιο, σας εντυπωσίασαν περισσότερο, και γιατί;
3. Ξανακοιτάξτε τις τυπωμένες με έντονα μαύρα γράμματα λέξεις ή φράσεις στα “*Βασικά στοιχεία*” κάθε μαθήματος. Συντάξτε με αυτές:
 - ένα κείμενο που να περιγράφει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Ιησού
 - ένα κείμενο που να συνθέτει τα χαρακτηριστικά της καινούριας ανθρωπότητας (της Βασιλείας του Θεού)
4. Στα ευαγγελικά κείμενα του κεφαλαίου παρατηρήσαμε **ασυνήθιστα, ανατρεπτικά, νέα και απελευθερωτικά γεγονότα και λόγια σε σχέση με τον Θεό, τους ανθρώπους και τη ζωή**, τα οποία καταγράψατε σε κάθε μάθημα στο τετράδιό σας. Αφού τα διαβάσετε ξανά, εκφράστε ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα πιο σημαντικά, και γιατί.

Η ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

*Δ' Η Βασιλεία του Θεού
πορεύεται μέσα από τα Πάθη
και την Ανάσταση του Χριστού*

*Η Σταύρωση. Φορητή εικόνα,
Π. Μονή Αγίας Αικατερίνης Σινά, 12ος αι.*

25. Η ανάσταση του Λαζάρου - “Εγώ είμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή”

Όσοι και όσες παραβρέθηκαν στην ανάσταση του Λαζάρου έζησαν πράγματα συγκλονιστικά πριν, κατά και μετά το γεγονός. Παρακολούθησαν έναν αλλιώτικο Ιησού. Άκουσαν άφωνοι πρωτάκουστα λόγια του για τη ζωή και τον θάνατο. Είδαν το πρωτοφανές και ασύλληπτο: να ξαναγυρίζει στη ζωή ένας νεκρός! Αυτά γέμισαν χαρά, αγαλλίαση και ενθουσιασμό τους φίλους του Ιησού και του Λαζάρου. Αλλά και θλίψη από το μίσος και τις φονικές διαθέσεις της θρησκευτικής ηγεσίας και των οπαδών τους.

- 10 11, 1 Κάποιος που λεγόταν Λάζαρος, αρρώστησε. Ήταν από τη Βηθανία¹...
- 3 Έστειλαν... οι αδερφές του μήνυμα στον Ιησού², και του έλεγαν: “Κύριε, ο αγαπημένος σου φίλος είναι άρρωστος”...
- 5 Ο Ιησούς αγαπούσε τη Μάρθα και την αδερφή της, καθώς και τον Λάζαρο...
- 17 Όταν... έφτασε ο Ιησούς, ο Λάζαρος βρισκόταν κιόλας τέσσερις μέρες στο μνήμα.
- 18 Η Βηθανία ήταν κοντά στα Ιεροσόλυμα...
- 19 Πολλοί από τους Ιουδαίους της πόλης είχαν έρθει στη Μάρθα και στη Μαρία, να τις παρηγορήσουν για τον θάνατο του αδερφού τους.
- 20 Όταν όμως η Μάρθα έμαθε ότι έρχεται ο Ιησούς, πήγε να τον προϋπαντήσει, ενώ η Μαρία έμεινε στο σπίτι.
- 21 Είπε τότε η Μάρθα στον Ιησού: “Κύριε, αν ήσουν εδώ, ο αδερφός μου δεν θα πέθαινε.
- 22 Ξέρω όμως πως και τώρα, ό,τι κι αν ζητήσεις από τον Θεό, ο Θεός θα σου το δώσει”.
- 23 “Ο αδερφός σου θα αναστηθεί”, της λέει ο Ιησούς.
- 24 “Ξέρω πως θα αναστηθεί, όταν θα γίνει η ανάσταση στην έσχατη ημέρα”, του απάντησε η Μάρθα.
- 25 Τότε ο Ιησούς της είπε: **“Εγώ είμαι η ανάσταση και η ζωή· εκείνος που πιστεύει σ’ εμένα, κι αν πεθάνει, θα ζήσει· και καθένας που ζει και εμπιστεύεται σ’ εμένα δεν θα πεθάνει ποτέ. Το πιστεύεις αυτό;”**
- 27 “Ναι, Κύριε”, του λέει, “εγώ το έχω πιστέψει πως εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του Θεού, που περιμέναμε να ’ρθεί στον κόσμο”.
- 28 Αφού τα είπε αυτά, έφυγε και ειδοποίησε κρυφά την αδερφή της τη Μαρία, λέγοντας: “Ο Διδάσκαλος έφτασε και σε ζητάει”.
- 29 Εκείνη, μόλις το άκουσε, σηκώθηκε γρήγορα και έτρεχε να πάει κοντά του...
- 31 Οι Ιουδαίοι που ήταν στο σπίτι και την παρηγορούσαν... την ακολούθησαν...
- 32 Η Μαρία όμως, όταν ήρθε εκεί που ήταν ο Ιησούς, καθώς τον αντίκρισε, έπεσε στα πόδια του...
- 33 Ο Ιησούς, όταν την είδε να κλαίει, να κλαίνε και οι Ιουδαίοι που είχαν έρθει μαζί της, λυπήθηκε βαθιά και ταραχτηκε.
- 34 “Πού τον έχετε βάλει;” τους ρώτησε. Του λένε: “Κύριε, έλα και δες”.
- 35 Ο Ιησούς δάκρυσε³.
- 36 “Δες πόσο τον αγαπούσε!” έλεγαν οι Ιουδαίοι...
- 38 Ο Ιησούς, ταραγμένος πάλι και θλιμμένος μέσα του, έρχεται στο μνήμα. Αυτό ήταν μια σπηλιά, που την είσοδό της την έφραζε μια μεγάλη πέτρα.
- 39 Λέει ο Ιησούς: “Βγάλτε την πέτρα”. Του λέει η Μάρθα...: “Κύριε, τώρα πια θα μυρίζει άσχημα, γιατί είναι τέσσερις μέρες στο μνήμα”.
- 40 Της λέει ο Ιησούς: “Δεν σου είπα πως, αν πιστέψεις, θα δεις τη δύναμη του Θεού;”
- 41 Έβγαλαν λοιπόν την πέτρα από το μνήμα του νεκρού. Τότε ο Ιησούς σήκωσε τα μάτια ψηλά και προσευχήθηκε.

- 43 (Υστερα) κραύγασε με φωνή δυνατή: “Λάζαρε, έλα έξω!”
- 44 Βγήκε ο νεκρός με δεμένα τα πόδια και τα χέρια ... και το πρόσωπό του ήταν περιτυλιγμένο⁴ ... Τους λέει τότε ο Ιησούς: “Αύστε τον και αφήστε τον να περπατήσει”.
- 45 Πολλοί από τους Ιουδαίους, αυτοί που είχαν έρθει να επισκεφτούν τη Μαρία και είχαν δει τι έκανε ο Ιησούς, πίστεψαν σ’ αυτόν.
- 46 Μερικοί όμως από αυτούς... πήγαν στους Φαρισαίους και τους είπαν αυτά που έκανε ο Ιησούς.
- 47 Συγκάλεσαν τότε οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι συμβούλιο και έλεγαν: “Τι θα κάνουμε; Πολλά σημεία κάνει αυτός ο άνθρωπος.
- 48 Αν τον αφήσουμε να συνεχίσει έτσι, όλοι θα πιστέψουν σε αυτόν και τότε θα επέμβουν οι Ρωμαίοι και θα καταστρέψουν και τον Ναό μας και το έθνος μας”.
- 53 Από εκείνη λοιπόν την ημέρα αποφάσισαν να τον θανατώσουν.
- 54 Γι’ αυτό ο Ιησούς... έφυγε από κει και πήγε στην περιοχή κοντά στην έρημο, σε μια πόλη που την έλεγαν Εφραΐμ⁵. Εκεί έμεινε μαζί με τους μαθητές του.

Ερμηνευτικά

1. Η Βηθανία ήταν ένα χωριό 3 χλμ. ΝΑ της Ιερουσαλήμ (βλ. χάρτη).
2. Ο Ιησούς βρισκόταν τότε με τους μαθητές στην **άλλη Βηθανία** (ανατολικά του Ιορδάνη), γύρω στα 40 χλμ. απόσταση (βλ. χάρτη). Εκεί έστειλαν το **μήνυμά** τους οι αδερφές του Λαζάρου.
3. Αυτός ο συγκινητικός **στίχος 35** είναι ο πιο σύντομος στα 4 Ευαγγέλια.
4. **Φροντίδες για τους νεκρούς πριν την ταφή τους:** Πρώτα έπλεναν και σκούπιζαν το σώμα τους. Ύστερα το τύλιγαν με λευκές πλατιές και μακριές πάνινες λουριδές,

βουτηγμένες σε αρώματα, που τις ονόμαζαν “οθόνια”. Με στενότερες τέτοιες λουριδές έδεσαν τα χέρια και τα πόδια τους. Το κεφάλι τους το περιτύλιγαν με το “σουδάριο” (λευκό αρωματισμένο μαντίλι).

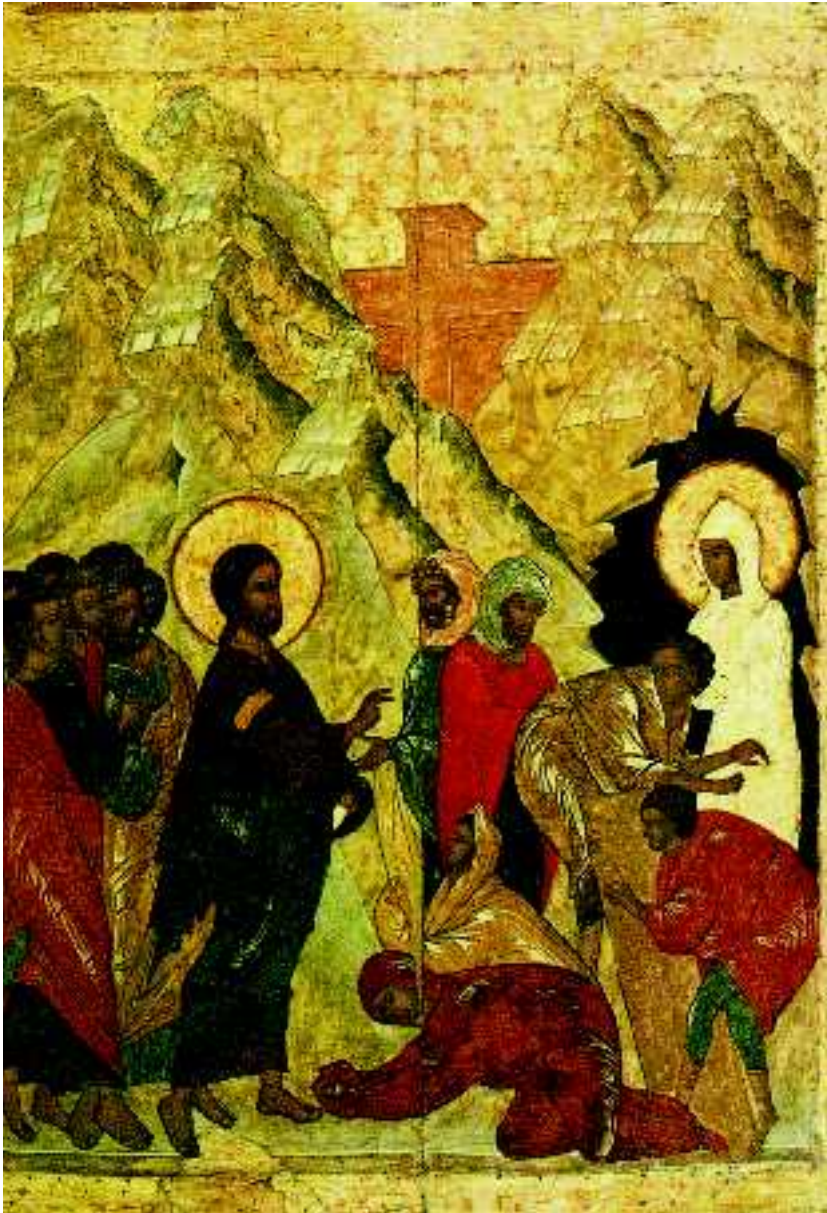

5. Η **Εφραΐμ** ήταν μια μικρή κωμόπολη 13 χλμ. ΒΑ της Ιερουσαλήμ (βλ. χάρτη). Αυτή και η γύρω περιοχή ήταν το καταφύγιο καταζητούμενων (επαναστατών κ.λπ.).

Επεξεργασία

1. Η ευαγγελική διήγηση έχει τις παρακάτω πέντε σκηνές:
 - α) στ. 1-5.....
 - β) στ. 17-27.....
 - γ) στ. 28-36.....
 - δ) στ. 38-44.....
 - ε) στ. 45-54.....
 Γράψτε έναν τίτλο που να αποδίδει ό,τι διαδραματίζεται στην κάθε μια σκηνή.
2. Υπογραμμίστε στο κείμενο τα σημεία, όπου φαίνονται οι φιλικές σχέσεις και τα συναισθήματα του Ιησού για τον Λάζαρο και τις αδερφές του.
3. Διαβάστε προσεκτικά τα λόγια του Ιησού στους στίχους 25, 26 και 40. Τι φανερώνουν ότι είναι ο Ιησούς και η καινούρια πραγματικότητα ζωής που αυτός έφερε; Και τι ελπίδες δίνουν σε όλους που αντιμετωπίζουν τον θάνατο;
4. Όλα τα στοιχεία της δ’ σκηνής του κειμένου εξιστορούνται στην εικόνα της ανάστασης του Λαζάρου. Παρατηρώντας την εικόνα περιγράψτε:
 - το τοπίο της σκηνής
 - τη στάση και την έκφραση του Ιησού
 - τη στάση και την έκφραση των αδερφών του Λαζάρου
 - τη σκηνή του αναστημένου Λαζάρου στην είσοδο του μνήματος

Δόξα στον Θεό! 'Ωσαννά!

*Βεβαιώνοντας
πριν από τα Πάθη Σου
όλων την ανάσταση,
ανέστησες απ' τους νεκρούς
τον Λάζαρο,
Χριστέ, Θεέ μας.
Γι' αυτό κι εμείς, όπως τα παιδιά,
κρατώντας στα χέρια
τα σύμβολα της νίκης,
σ' Εσέ τον νικητή του θανάτου
κραυγάζουμε:
Δόξα στον Θεό!
Ευλογημένος αυτός που έρχεται
σταλμένος από τον Κύριο!
Απολυτίκιο της γιορτής του Λαζάρου*

*Η ανάσταση του Λαζάρου.
Ρωσική εικόνα του 16ου αι.*

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Όσα είπε ο Ιησούς στη Μάρθα, και τα επιβεβαίωσε με την ανάσταση του αδερφού της Λαζάρου, φώτισαν το πρόβλημα της ζωής και του θανάτου.
- Από τότε όσοι στηρίζονται στον Ιησού και τον εμπιστεύονται μπορούν να μην αγωνιούν για τον θάνατο. Ξέρουν ότι η ζωή τους είναι στα χέρια του Θεού της αγάπης.
- Όποιος δέχεται τα πιο πάνω ξέρει ότι την τελευταία λέξη στη ζωή δεν έχει ο θάνατος αλλά όσα είπε ο Χριστός.

26. “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος!...” - Ο Ιησούς εισέρχεται στα Ιεροσόλυμα και εκδιώκει τους εμπόρους από τον Ναό

Λίγον καιρό ύστερα από την ανάσταση του Λαζάρου ο Ιησούς θα μπει επίσημα και με συμβολικό τρόπο στα Ιεροσόλυμα. Ξέρει βέβαια ότι σχεδόν ολόκληρη η θρησκευτική ηγεσία είναι εναντίον του με φονικές διαθέσεις. Όμως αυτός είναι αποφασισμένος για όλα. Στους δρόμους της πόλης και στον Ναό θα συμβούν πράγματα εντυπωσιακά και συνταρακτικά. Άραγε πώς έζησαν και εκτίμησαν αυτά τα γεγονότα ο λαός, οι θρησκευτικοί ηγέτες, αλλά και ο ίδιος ο Ιησούς; Πρόκειται για ένα πανηγύρι χαράς ή για ένα δράμα;

α΄

- Ιω 11, 55 *Πλησίαζε... το Πάσχα των Ιουδαίων. Και πολλοί από όλη τη χώρα ανέβηκαν στα Ιεροσόλυμα πριν από το Πάσχα, για να τελέσουν τους καθορισμένους καθαρμούς¹.*
56 *Αναζητούσαν λοιπόν τον Ιησού...*
57 *Μάλιστα οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι είχαν δώσει εντολές, αν μάθει κανείς πού είναι, να ειδοποιήσει για να τον συλλάβουν.*
- Ιω 12, 1 *Έξι μέρες πριν από το Πάσχα ήρθε ο Ιησούς στη Βηθανία, όπου έμενε ο Λάζαρος...*
2 *Ετοίμασαν λοιπόν εκεί για χάρη του δείπνο...*
- Μκ 11, 1 *Όταν (την άλλη μέρα) πλησίασαν στα Ιεροσόλυμα,... κοντά στο Όρος των Ελαιών, έστειλε ο Ιησούς δύο από τους μαθητές του,*
2 *και τους λέει: “Πηγαίνετε στο απέναντι χωριό και μόλις μπειτε μέσα σε αυτό θα βρείτε ένα πουλάρι² δεμένο, στο οποίο κανένας... ακόμη δεν έχει καθίσει. Λύστε το και φέρτε το”...*
7 *Έφεραν τότε το πουλάρι στον Ιησού, έβαλαν πάνω σε αυτό τα ρούχα τους και εκείνος κάθισε πάνω του.*
- Λκ 19, 37 *Όταν ο Ιησούς πλησίαζε πια στο σημείο που κατηγορίζει από το Όρος των Ελαιών, όλο το πλήθος των μαθητών του άρχισαν να δοξάζουν χαρούμενοι τον Θεό με δυνατή φωνή για όλα τα θαύματα που είδαν.*
- Μκ 11, 8 *Πολλοί έστρωναν τα ρούχα τους στον δρόμο κι άλλοι έκοβαν κλαδιά από τα δέντρα και τα έστρωναν στον δρόμο.*
9 *Όσοι βιάζονταν μπροστά και όσοι ακολουθούσαν από πίσω κραύγαζαν:*
“Ωσαννά!³ Ευλογημένος αυτός που έρχεται σταλμένος από τον Κύριο!
10 **Ευλογημένη η Βασιλεία του πατέρα μας Δαβίδ, που έρχεται στο όνομα του Κυρίου! Ωσαννά στον ύψιστο Θεό!”** (Ψαλμός 117, 26)
- Λκ 19, 41 *Όταν πλησίασε (ο Ιησούς) και είδε την πόλη, έκλαψε γι’ αυτήν⁴.*
- Μτ 21, 10 *Όταν μπήκαν στα Ιεροσόλυμα, αναστατώθηκε όλη η πόλη, και έλεγαν: “Ποιος είναι αυτός;”*
11 *Και το πλήθος έλεγε: “Αυτός είναι ο προφήτης Ιησούς, από τη Ναζαρέτ της Γαλιλαίας”.*
- Μκ 11, 11 *...ο Ιησούς... πήγε στον Ναό. Αφού έριξε μια ματιά σε όλα γύρω του, επειδή είχε κιόλας βραδιάσει, γύρισε με τους δώδεκα μαθητές στη Βηθανία.*

β΄

- Μκ 11, 15 *Όταν ήρθαν πάλι στα Ιεροσόλυμα (την επόμενη μέρα), μπήκε ο Ιησούς στον Ναό...*
- Ιω 2, 14 *Μέσα στον περίβολο του ιερού (Ναού) βρήκε αυτούς που πουλούσαν βόδια, πρόβατα και περυστέρια για τις θυσίες, και τους αργυραμοιβούς⁵ καθιστούς πίσω από τους πάγκους.*
15 *Τότε έφτιαξε ένα μαστίγιο από σχοινιά και τους έβγαλε όλους έξω από τον περίβολο του Ναού, μαζί και τα πρόβατα και τα βόδια, και έριξε καταγής τα νομίσματα των αργυραμοιβών,*

και αναποδογύρισε τους πάγκους.

- 16 Και είπε σε αυτούς που πουλούσαν τα περιστέρια: “Πάρτε τα αυτά από εδώ, μην κάνετε εμπορικό κατάστημα το σπίτι του Πατέρα μου.

Μτ 21, 13 ...Η Γραφή λέει:

Ο οίκος μου πρέπει να είναι οίκος προσευχής (Ησαΐας 56, 7), **εσείς όμως τον κάνατε σπήλαιο ληστών**”. (Ιερεμίας 7, 11)

- 14 Εκεί στον Ναό τον πλησίασαν κουτσοί και τυφλοί, και τους θεράπευσε.

15 Όταν είδαν οι αρχιερείς και οι γραμματείς τα θαύματα που έκανε, και τα παιδιά να φωνάζουν μέσα στον Ναό και να λένε “Δόξα στον Υιό του Δαβίδ”, αγανάκτησαν

- 16 και του είπαν: “Δεν ακούς τι λένε αυτοί;” Και ο Ιησούς τους λέει: “Και βέβαια τα άκουσα. Αλλά και εσείς δεν διαβάσατε ποτέ στην Γραφή, πως από το στόμα νηπίων και βρεφών έκανες να βγει τέλειος ύμνος;” (Ψαλμός 8, 3)

- 17 Τους άφησε και βγήκε έξω από την πόλη, στη Βηθανία, και διανυκτέρευσε εκεί.

Μκ 11, 18 Τα πληροφορήθηκαν αυτά οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι και οι αρχιερείς, και αναζητούσαν τρόπο να τον εξοντώσουν. Τον φοβούνταν όμως, γιατί ο λαός εντυπωσιαζόταν με τη διδασκαλία του.

Η εκδίωξη των εμπόρων από τον Ναό. Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 16ος αι.

1. Από τη χώρα τους και το εξωτερικό **χιλιάδες Ισραηλίτες** και **“προσήλυτοι”** (= αλλοδαποί ειδωλολάτρες που είχαν δεχτεί την ισραηλιτική πίστη) συγκεντρώθηκαν στην Ιερουσαλήμ για το Πάσχα. Κάποιοι είχαν φτάσει νωρίτερα για να πάρουν μέρος στους **καθαρισμούς**, δηλ. σε θυσίες και ειδικές προσευχές, ώστε “καθαροί” να γιορτάσουν το Πάσχα. Αυτό το επεδίωκαν προπάντων όσοι ζούσαν σε ειδωλολατρικές περιοχές.

2. **Η είσοδος του Ιησού** στην πόλη **καβάλα πάνω σε**

πουλάρι (=μικρό γαϊδουράκι) ήταν πράξη συμβολική. Έτσι είχε προβλέψει ο προφήτης **Ζαχαρίας** (κεφ.9, 9). Σήμαινε ότι είναι ο αληθινός Μεσσίας: **σωτήρας δικαίος, πράος και ειρηνικός, διαφορετικός** από αυτόν που περίμεναν οι πιο πολλοί Ισραηλίτες.

3. Το **“Ωσαννά!”** σήμαινε: **“Σώσε μας, Κύριε”, “Δόξα σ’ εσένα, Κύριε”, “Ζήτω!”** Αυτή η ζητωκραυγή ακουγόταν σε στιγμές θρησκευτικής έξαρσης. **Τα κλαδιά φοινικιάς** στα χέρια τους ήταν σύμβολα νίκης και θριαμβού.

4. **Ο Ιησούς έκλαψε με λυγμούς** για την Ιερουσαλήμ. Διότι οι κάτοικοί της, κυρίως η ηγεσία της, δεν δέχτηκαν το μήνυμά του, παρέμειναν αμετανόητοι, είχαν αποφασίσει τα χειρότερα εναντίον του - σε τελική ανάλυση και εναντίον του εαυτού τους.

5. Οι **αργυραμοιβοί** (“κερματιστές” ή “κολλυβιστές”) ήταν μικροτραπεζίτες που “έκαναν συνάλλαγμα”. Ο Ναός είχε το δικό του νόμισμα, τον **“σίκλο τον άγιο”**. Άλλαζαν λοιπόν κυκλοφορούντα κρατικά νομίσματα με “σίκλους”. Έτσι διευκόλυναν τους προσκυνητές για τις προσευχές τους στον Ναό, αλλά και συνέβαλλαν ώστε να μη μπαίνουν στο ταμείο του ειδωλολατρικά νομίσματα με παραστάσεις θεών. Αυτό το θεωρούσαν “βεβήλωση” (=μόλυνση).

6. Δυναμική, αποφασιστική, αποτελεσματική και με εντυπωσιακή εξουσία ήταν η πράξη του Ιησού για την **κάθαρση του Ναού**. Θύμιζε πράξεις παλιών προφητών.

Επεξεργασία

1. Χωρίστε στο τετράδιο δύο στήλες και, με βάση τις πληροφορίες όλου του κειμένου, γράψτε στη μία όσους ήταν υπέρ του Ιησού και στην άλλη όσους ήταν εναντίον του.
2. Υπογραμμίστε στο κείμενο **α’** τις εκδηλώσεις του πλήθους απέναντι στον Χριστό και συζητήστε τι φανερώνουν αυτές. Παρ’ όλα αυτά ο Ιησούς κλαίει. Γιατί; (βλ. και Ερμ. 2 και 4)
3. Παρατηρήστε την εικόνα της Βαϊοφόρου (= εισόδου του Ιησού στην Ιερουσαλήμ). Βρείτε τα στοιχεία που περιγράφονται στο κείμενο.
4. Διηγηθείτε τη σκηνή της εκδίωξης των εμπόρων από τον Ναό (κείμενο β’) και προσπαθήστε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα (βλ. και Ερμ. 5 και 6):
 - Για ποιον σκοπό ενεργεί έτσι ο Χριστός;
 - Ποιες πράξεις των Προφητών θυμίζει;
 - Τι φανερώνει αυτή η πράξη για τον Ιησού και για τη Βασιλεία του Θεού;
 - Τι συνέπειες είχε γι’ αυτόν;
5. Τελικά η είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα ήταν: **θριαμβευτική, επιβλητική, εντυπωσιακή, ασυνήθιστη, δραματική**; Υπογραμμίστε ποιους χαρακτηρισμούς θεωρείτε σωστούς και συζητήστε στην τάξη γιατί.

Η Βαΐφόρος. Φορητή εικόνα,
Ι. Μονή Διονυσίου, Αγ. Όρος, 1547

Από τον Εσπερινό της γιορτής

Εργασία

Βρείτε και καταγράψτε έθιμα που υπάρχουν στον τόπο σας για τη γιορτή των Βαΐων. Ρωτήστε και μεγαλύτερους και ζητήστε τους να σας τα διηγηθούν. Τα στοιχεία που θα συγκεντρώσετε μπορείτε να τα παρουσιάσετε στην τάξη.

Χαρά και ευφροσύνη

*Χαρά και ευφροσύνη
σ' εσένα, Ιερουσαλήμ!
Ευχαρίστηση και αγαλλίαση
σ' εσένα, Εκκλησία του Θεού!
Γιατί όπου να 'ναι φτάνει
ο δίκαιος βασιλιάς σου,
καβάλα πάνω σε πουλάρι
με συνοδεία ύμνων από παιδιά.
Ευλογημένος είσαι, Κύριε
αμέτρητη η ευσπλαχνία σου.
Ελέησέ μας όλους.*

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Με τη θέλησή του και αποφασισμένος για όλα ο Ιησούς εισέρχεται στα Ιεροσόλυμα ως ο ταπεινός και αληθινός Μεσσίας. Θέλει να κηρύξει στο κέντρο των Ισραηλιτών το Ευαγγέλιό του και να καλέσει να δεχτούν το σωτήριο μήνυμά του για τη ζωή όλων.
- Με τη δυναμική του ενέργεια στον Ναό κάνει έκκληση τις συνειδήσεις των υπευθύνων, ώστε να υπάρξει σεβασμός και τάξη στον οίκο του Θεού.
- Οι υπεύθυνοι, αντί να διορθώσουν την απαράδεκτη κατάσταση, οριστικοποιούν και μεθοδεύουν την εξόντωσή του.

27. “Λάβετε φάγετε...” - Ο Μυστικός Δείπνος και η συμφωνία του Ιούδα για την παράδοση του Ιησού

Ως τις παραμονές του ιουδαϊκού Πάσχα ο Ιησούς είχε ολοκληρώσει το διδακτικό του έργο στην Ιερουσαλήμ. Προς όλο τον λαό είπε μεγάλες και σπουδαιές αλήθειες. Με τους θρησκευτικούς ηγέτες είχε έντονες συζητήσεις. Κατέβαλε μια τελευταία προσπάθεια να τους μεταπείσει. Σε κάποιες περιπτώσεις τους έλεγξε αυστηρά για την αρνητική τους στάση. Μάταιος κόπος. Σε αυτούς και στον λαό προείπε δραματικές εξελίξεις που θα συμβούν στο μέλλον. Δυο μέρες πριν το Πάσχα ο Ιησούς βρίσκεται μόνος με τους μαθητές του. Θα έχει μαζί τους το τελευταίο και αποχαιρετιστήριο δείπνο. Η ατμόσφαιρα είναι ιδιαίτερα συγκινητική. Αλλά και δραματική. Ήδη ένας μαθητής είναι έτοιμος να τον παραδώσει. Μάλιστα θα φύγει, πριν τελειώσει το δείπνο.

α'

Μτ 26, 1 ...ο Ιησούς... είπε στους μαθητές του:

2 “Ξέρετε ότι σε δύο μέρες είναι η γιορτή του Πάσχα· και αυτός που σας μιλάει θα παραδοθεί για να σταυρωθεί”.

3 Συγκεντρώθηκαν τότε οι αρχιερείς και οι γραμματείς και οι πρεσβύτεροι του Συνεδρίου¹ στο παλάτι του αρχιερέα... Καϊάφα²,

4 και αποφάσισαν να συλλάβουν με δόλον τον Ιησού και να τον θανατώσουν.

5 “Όχι όμως πάνω στη γιορτή”, έλεγαν, “για να μη ξεσηκωθεί ο λαός”...

14 Τότε ο Ιούδας ο Ισκαριώτης, ένας από τους δώδεκα μαθητές, σηκώθηκε και πήγε στους αρχιερείς και τους είπε:

15 “Τι θα μου δώσετε; Και εγώ θα σας τον παραδώσω”. Και αυτοί του έδωσαν τριάντα αργύρια.

16 Από τότε ζητούσε να βρει κατάλληλη ευκαιρία για να τον παραδώσει³.

β'

17 ...πήγαν στον Ιησού οι μαθητές και του είπαν: “Πού θέλεις να σου ετοιμάσουμε... το πασχαλινό δείπνο;”

18 Και αυτός τους είπε: “Να πάτε στην πόλη, στον τάδε, και να του πείτε ότι ο Διδάσκαλος λέει: ‘Κοντεύει η ώρα μου· θα γιορτάσω στο σπίτι σου το Πάσχα μαζί με τους μαθητές μου’”.

19 Οι μαθητές έκαναν όπως τους πρόσταζε ο Ιησούς και ετοίμασαν το πασχαλινό τραπέζι.

20 Όταν βράδιασε, κάθισε στο τραπέζι με τους δώδεκα.

Λκ 22, 15 Και τους είπε: “Πάρα πολύ επιθύμησα να φάω αυτό το πασχαλινό δείπνο μαζί σας, πριν από τον θάνατό μου”.

Μτ 26, 21 Και εκεί που έτρωγαν είπε: “Αλήθεια σας λέω, ένας από σας θα με παραδώσει”.

22 Αυτοί λυπήθηκαν κατάκαρδα και άρχισαν ένας ένας να ρωτούν: “Μήπως εγώ, Κύριε;”

23 Και αυτός τους έδωσε ετούτη την απάντηση: “Όποιος βούτηξε μαζί μου το χέρι στην πιατέλα, αυτός θα με παραδώσει.

24 ... Αλίμονο όμως στον άνθρωπο εκείνον που θα παραδώσει αυτόν που σας μιλάει. Θα 'ταν καλύτερα γι' αυτόν να μην είχε γεννηθεί”.

25 Ρώτησε και ο Ιούδας... “Μήπως είμαι εγώ, Διδάσκαλε” Και του είπε: “Εσύ, βέβαια”.

26 Και ενώ έτρωγαν, πήρε ο Ιησούς το ψωμί και, αφού είπε ευχαριστήρια προσευχή, το έκοψε κομμάτια και το έδωσε στους μαθητές λέγοντας: “**Λάβετε και φάγετε· αυτό είναι το σώμα μου**

μου

- Λκ 22, 19 ... που παραδίνεται για χάρη σας· αυτό που κάνω τώρα να το κάνετε σε ανάμνησή μου⁴”.
- Μτ 26, 27 Ύστερα πήρε το ποτήρι και, αφού είπε ευχαριστήρια προσευχή, τους το έδωσε λέγοντας:
“Πιείτε από αυτό όλοι,
- 28 **γιατί αυτό είναι το αίμα μου, που επισφραγίζει τη νέα διαθήκη⁵,**
και χύνεται για χάρη όλων, για να τους συγχωρηθούν οι αμαρτίες”...
- 30 Αφού έμαλαν τους καθιερωμένους ψαλμούς, βγήκαν για να πάνε στο Όρος των Ελαιών. Τους λέει τότε ο Ιησούς:
- 31 “Αυτή τη νύχτα όλοι σας θα χάσετε την εμπιστοσύνη σας σ’ εμένα, όπως άλλωστε το λέει η Γραφή: Θα σκοτώσω τον βοσκό, και θα σκορπιστούν τα πρόβατα του κοπαδιού. (Ζαχ. 13, 7)
- 32 Μετά την ανάστασή μου όμως θα σας περιμένω στη Γαλιλαία, όπου θα πάω πριν από σας”.
- 33 Του αποκρίθηκε ο Πέτρος: “Κι αν όλοι χάσουν την εμπιστοσύνη τους σ’ εσένα, εγώ ποτέ δεν θα τη χάσω”.
- 34 Του είπε ο Ιησούς: “Σε βεβαιώνω πως αυτή τη νύχτα, προτού λαλήσει ο πετεινός, θα με απαρνηθείς τρεις φορές”.
- 35 Ο Πέτρος όμως του λέει: “Δεν θα σε απαρνηθώ, έστω και αν χρειαστεί να πεθάνω μαζί σου”. Τα ίδια είπαν και όλοι οι άλλοι μαθητές.

Ερμηνευτικά

1. Το **Μέγα Συνέδριο** ήταν το ανώτατο θρησκευτικό, νομοθετικό, διοικητικό και δικαστικό όργανο των Ισραηλιτών. Είχε 71 μέλη.
2. Αυθαίρετα, και με τη σύμπραξη των Ρωμαίων κατακτητών, τους οποίους εξυπηρέτησε με δουλοπρέπεια, ο **Καϊάφας** παρέμεινε αρχιερέας για 18 συνεχή χρόνια (18-36 μ.Χ.). Το πραγματικό του όνομα ήταν **Ιωσήφ**. Το “Καϊάφας” ήταν παρατσούκλι, και σήμαινε “καταπιεστής”, διότι τέτοιος ήταν.
3. Κατά την επικρατέστερη σήμερα ερμηνεία, ο **Ιούδας** θέλησε να **παραδώσει** τον Δάσκαλό του για τον εξής λόγο: Ήταν επαναστάτης. Πίστευε και περίμενε ότι ο Ι-

ησούς θα ήταν ο ηγέτης που θα ελευθέρωνε τους Ισραηλίτες από τους Ρωμαίους. Όταν διαπίστωσε ότι δεν θα γινόταν αυτό, απογοητεύτηκε βαθιά και έδωσε διέξοδο στο πρόβλημα του με αυτόν τον τρόπο. Με όσα είπε ο Ιησούς γι’ αυτόν στον Μυστικό Δείπνο (βλ. Μτ 26, 21-24), του έδωσε τη ευκαιρία να ξανασκεφτεί και να μη διαπράξει ό,τι σκόπευε. Δυστυχώς αυτός δεν το θέλησε... Τα **τριάντα αργύρια** ισοδυναμούσαν με **120 δηνάρια**. Τόσο κόστιζαν τότε 120 κατώτατα ημερομίσθια ή αποζημίωση για την απώλεια ενός δούλου.

4. **“Να το κάνετε σε ανάμνησή μου”**. Σε αυτό το αποχαιρετιστήριο πασχαλινό δείπνο ο Ιησούς, συσχετίζοντας το ψωμί και το κρασί (τον άρτο και τον οίνο) με τη σταυρική του θυσία, τους δήλωσε ότι αυτά είναι το Σώμα και το Αίμα του. Τρώγοντας και πίνοντας από αυτά οι μαθητές ενώθηκαν μαζί του και μεταξύ τους, “κοινώνησαν”. Έκτοτε οι χριστιανοί, επαναλαμβάνοντας με το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας αυτό που έγινε εκείνο το βράδυ, ομολογούν ότι ο Χριστός σταυρώθηκε για όλους, και ενώνονται με τον Ίδιο και μεταξύ τους. Έτσι παίρνουν δύναμη **να αγωνίζονται για όσα και Εκείνος**.

5. **Η νέα διαθήκη**, δηλ. η συμφωνία ανάμεσα στον Θεό και τους ανθρώπους, κλείνεται πάνω στον σταυρό του Χριστού και επισφραγίζεται με το ίδιο του το αίμα.

Ιουδαϊκά νομίσματα

1. Ποιον τίτλο θα βάζατε στο κείμενο α΄;
2. Διηγηθείτε όσα συνέβησαν στο τελευταίο δείπνο του Ιησού με τους μαθητές του, καθώς και στον δρόμο προς το Όρος των Ελαιών. Ποια ήταν τα συναισθήματα του Ιησού και των μαθητών του στη διάρκεια αυτής της συνάντησής τους;
3. Υπογραμμίστε στο κείμενο β΄ τα λόγια του Ιησού προς τους μαθητές του κατά τον Μυστικό Δείπνο, τα οποία ακούμε στην εκκλησία κάθε φορά που τελείται το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.
4. *Οι χριστιανοί, όταν κοινωνούν σώμα και αίμα Χριστού, παίρνουν δύναμη να αγωνίζονται για όσα είπε και έκανε ο Ιησούς για τον καινούριο κόσμο. Σε ποιες περιπτώσεις μπορούν οι χριστιανοί σήμερα να φανερώσουν αυτή τη δύναμη και την αγωνιστικότητα στην καθημερινή τους ζωή; (βλ. και Ερμ. 4)*

Δέξου με ομοτράπεζο

*Στον Δείπνο σου τον Μυστικό
σήμερα, Γιε του Θεού,
δέξου με ομοτράπεζό σου.
Εγώ στους εχθρούς σου
δεν θα σε προδώσω,
δεν θα σου δώσω φίλημα
σαν 'κείνο του Ιούδα.
Αλλ' όπως ο ληστής
θα πω κι εγώ τον λόγο:
Κύριε, θυμήσου με
στη Βασιλεία σου.*

Κοινωνικό της Μ. Πέμπτης

Μονή Διονυσίου, Αγ. Όρος, 1595

Ο Μυστικός Δείπνος. Τοιχογραφία, Ι. Μονή Βατοπεδίου, Αγ. Όρος, 14ος αι.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Συγκλονιστική η τελευταία συνάντηση του Ιησού με τους Δώδεκα. Δείπνο, λόγια συγκινητικά, προαγγελία της παράδοσης από μαθητή του.
- Ζητά να τον θυμούνται πάντα και τους δείχνει τον τρόπο γι' αυτή την "ανάμνηση".
- Συνδέει το Δείπνο με την αυτοθυσία του και με το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, που από τότε και για πάντα θα τελείται από τους χριστιανούς παντού στον κόσμο.

28. “Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου” - Η προσευχή στη Γεθσημανή και η σύλληψη του Ιησού

Μετά τον Μυστικό Δείπνο ο Ιησούς απευθύνει στους 11 μαθητές λόγια πολύ συγκινητικά. Προς τον Θεό-Πατέρα αναπέμπει μια μεγάλη και συγκλονιστική προσευχή, που διέσωσε ο ευαγγελιστής Ιωάννης (κεφ. 17). Έπειτα όλοι μαζί μεταβαίνουν στον κήπο της Γεθσημανή. Εκεί προσεύχεται με αγωνία για όσα πλησιάζουν σε βάρος του και θα αντιμετωπίσει. Ύστερα από λίγο θα ακολουθήσουν θλιβερές, απίστευτες και συνταρακτικές σκηνές. Παραδίνεται από μόνος του στους διώκτες του. Τα Πάθη του αρχίζουν. Και οι μαθητές τον εγκαταλείπουν όλοι...

α΄

- Ιω 14, 1 *“Ας μην ταραάζεται η καρδιά σας· να ἔχετε εμπιστοσύνη στον Θεό, και σ’ ἐμένα να ἔχετε πίστη.*
6 *... Εγώ εἶμαι ἡ οδός και ἡ ἀλήθεια και ἡ ζωή...*
27 *Φεύγω και σας αφήνω τὴν εἰρήνην. Τὴ δική μου εἰρήνη σας δίνω...*
15, 9 *Ὅπως με ἀγάπησε ὁ Πατέρας, ἔτσι σας ἀγάπησα κι ἐγώ...*
11 *... ἡ χαρὰ ἡ δική μου να εἶναι μέσα σας...*
16, 1 *Αυτὰ σας τα εἶπα για να μη κλονιστεῖ ἡ πίστη σας...*
32 *Να που ἐρχεται ἡ ὥρα, ἐφτασε κιόλας, να σκορπιστεῖτε ... και ἐμένα να με αφήσετε μόνον”.*
17, 1 *...σῆκωσε τα μάτια του στον ουρανὸ και εἶπε: “Πατέρα, ἐφτασε ἡ ὥρα...*
11 *...διατήρησέ τους στην πίστη... για να μείνουν ενωμένοι ὅπως ἐμεῖς”.*

β΄

- Μτ 26, 36 *Τότε ὁ Ιησούς πηγαίνει μαζί τους σε ἕναν τόπο που λέγεται Γεθσημανή¹ και λέει στους μαθητές: “Καθίστε αὐτοῦ, θα πάω λίγο παραπέρα να προσευχηθῶ”.*
37 *Και ἀφοῦ πήρε μαζί του τον Πέτρο και τους δύο γιους του Ζεβεδαίου, ἀρχισε να λυπάται και να αγωνιά.*
38 *Τότε τους λέει ὁ Ιησούς: “Περίλυπη μέχρι θανάτου εἶναι ἡ ψυχὴ μου. Περιμένετε ἐδῶ και μείνετε ξάγρυπνοι μαζί μου”.*
39 *Και ἀφοῦ ἀπομακρύνθηκε λίγο, ἐπεσε με το πρόσωπο στη γη και προσευχόταν με τούτα τα λόγια: “Πατέρα μου, ἀν εἶναι δυνατόν, ἀς μην πιω αὐτὸ το ποτήρι²· ὁμως ἀς μη γίνει το δικό μου θέλημα ἀλλὰ το δικό σου”.*
Λκ 22, 44 *Ἡ αγωνία τον κυρίεψε και προσευχόταν πιο πολλή ὥρα. Ὁ ἰδρώτας του γινόταν σαν σταγόνες αἵματος και ἐπεφτε στη γη.*
Μτ 26, 40 *Και ἐρχεται στους μαθητές και τους βρίσκει να κοιμούνται· τότε λέει στον Πέτρο: “Οὔτε μια ὥρα δεν μπορέσατε να μείνετε ξάγρυπνοι μαζί μου;*
41 *Μένετε ἀγρυπνοι και προσεύχεστε, για να μη σας νικήσει ὁ πειρασμός³· το πνεῦμα εἶναι πρόθυμο, ἡ σάρκα ὁμως ἀδύναμη”.*

- 42 Για δεύτερη φορά απομακρύνθηκε και προσευχήθηκε...
- 43 Και ήρθε και τους βρήκε πάλι να κοιμούνται...
- 44 Τους άφησε όπως ήταν και ξανάφυγε για να προσευχηθεί για τρίτη φορά με τα ίδια λόγια.
- 45 Τότε έρχεται στους μαθητές και τους λέει: “Κοιμάστε ακόμα και αναπαύεστε; Νά, έφτασε η ώρα και ο Υιός του Ανθρώπου⁴ παραδίνεται στα χέρια ανθρώπων αμαρτωλών.
- 46 Σηκωθείτε...νά, έφτασε αυτός που θα με παραδώσει”.
- 47 Μιλούσε ακόμα ο Ιησούς όταν έφτασε ο Ιούδας⁵... μαζί του ήρθε ένα πλήθος από ανθρώπους οπλισμένους με ξίφη και ρόπαλα, σταλμένους από τους αρχιερείς και τους πρεσβυτέρους του Συνεδρίου.
- 48 Αυτός που θα τον παράδινε τους είχε δώσει τούτο το συνθηματικό σημάδι: “Όποιον φιλήσω, αυτός είναι· πιάστε τον”.
- Ιω 18, 4 Ο Ιησούς... προχώρησε προς το μέρος τους και τους ρωτάει: “Ποιον γυρεύετε;”
- 5 “Τον Ιησού από τη Ναζαρέτ”, του αποκρίνονται. Τους λέει ο Ιησούς: “Εγώ είμαι”. Ο Ιούδας...στεκόταν και αυτός εκεί ανάμεσά τους.
- 6 Μόλις λοιπόν τους είπε ο Ιησούς “Εγώ είμαι”, πισωδρόμησαν και έπεσαν καταγής.
- 7 Τότε τους ρώτησε πάλι: “Ποιον γυρεύετε;” Και αυτοί είπαν: “Τον Ιησού από τη Ναζαρέτ”.
- 8 “Σας είπα ότι εγώ είμαι”, τους αποκρίθηκε ο Ιησούς· “αν λοιπόν γυρεύετε εμένα, αφήστε τους αυτούς να φύγουν”.
- Μτ 26, 49 Αμέσως (ο Ιούδας) πλησίασε τον Ιησού και του είπε: “Χαίρε, Διδάσκαλε!” και τον φίλησε θερμά.
- Λκ 22, 48 Ο Ιησούς όμως του είπε: **“Ιούδα, με φίλημα παραδίνεις τον Υιό του Ανθρώπου;”**
- Μτ 26, 50 ... Τότε πλησίασαν, συνέλαβαν τον Ιησού και τον έδεσαν.
- 55 Γύρισε ύστερα στο πλήθος ο Ιησούς και είπε: “Αηστής είμαι, και βγήκατε να με συλλάβετε με ξίφη και ρόπαλα; Κάθε μέρα καθόμουν στον Ναό και δίδασκα, και όμως δεν με συλλάβατε”.
- 56 ... Τότε οι μαθητές του τον εγκατέλειψαν όλοι και έφυγαν.

Η προδοσία. Τοιχογραφία, Ι. Μονή Βατοπεδίου, Αγ. Όρος, 14ος αι.

1. Ο κήπος **Γεθσημανή** (στους πρόποδες του λόφου των Ελαιών) ήταν ένα από τα αγαπημένα μέρη του Ιησού. Βρισκόταν σε απόσταση 1300 μ. από την Ιερουσαλήμ (βλ. χάρτη). Η λέξη σημαίνει **ελαιοτριβείο**.

2. Ως απόλυτα αθώος, ο Ιησούς υπέφερε βαθύτατα για όσα απάνθρωπα του ετοιμάζαν. Αυτό το εσωτερικό μαρτύριο είναι το **ποτήρι** που θα δοκιμάσει, και όχι τόσο ο σωματικός πόνος. Επικοινωνεί γι' αυτά που θα αντιμετωπίσει με τον Θεό-Πατέρα. Του εκφράζει όσα νιώθει. Ενισχύεται. Είναι έτοιμος να θυσιαστεί για χάρη των ανθρώπων.

3. Ο **πειρασμός**, δηλ. η δοκιμασία που θα περάσουν οι μαθητές, θα είναι πάρα πολύ μεγάλος και θα κινδυνεύουν. Διότι σε λίγο, αλλά και στη συνέχεια, θα έβλεπαν

τον Δάσκαλό τους να τον ταπεινώνουν, να τον εξευτελίζουν, να τον βασανίζουν και τέλος να τον σταυρώνουν. Όλα αυτά δεν μπορούσαν ούτε καν να τα φανταστούν. Υπήρχε φόβος να τους κυριέψει η αμφιβολία και η απελπισία, ώστε να μην πιστέψουν πια ότι ήταν ο αληθινός Μεσσίας.

4. Με την έκφραση "**Υιός του Ανθρώπου**" εννοεί τον Εαυτό του ως Μεσσία, τον αληθινό και φιλόνητο, ο οποίος θα θυσιαστεί για χάρη των ανθρώπων και που στο τέλος του κόσμου θα επιστρέψει ένδοξα.

5. Τι προσέφερε ο **Ιούδας** με την **προδοσία** του; α. Τον τόπο όπου ήταν ο Ιησούς, β. την ώρα που θα τον έβρισκαν εκεί και γ. (με το φίλημά του στο σκοτάδι) ποιος από όλους εκεί στον κήπο ήταν αυτός που ζητούσαν.

Κι ήρθε και τους βρήκε πάλι να κοιμούνται
Μτ 26, 43

Επεξεργασία

- Ξαναδιαβάστε τα λόγια του Χριστού προς τους μαθητές (κείμενο α'):
 - Ποια συναισθήματα και ποιες έγνοιες φανερώνει να έχει γι' αυτούς;
 - Ποιες αλήθειες ζωής τους προτρέπει να προσέξουν;
- Βρείτε στο κείμενο β' τα σημεία που δείχνουν την αγωνία του Ιησού στον κήπο της Γεθσημανή. Τι είναι αυτό που κάνει την αγωνία του τόσο μεγάλη; (βλ. και Ερμ. 2)
- Ο Ιησούς, λίγο πριν αλλά και κατά τη στιγμή της παράδοσής του, πώς ακριβώς αντιδρά;
- Πώς συμπεριφέρθηκαν οι μαθητές προς τον Ιησού, όταν αυτός προσευχόταν και όταν τον συνέλαβαν; Συζητήστε το με τον/ην διπλανό/ή σας και προσπαθήστε να εξηγήσετε τη στάση τους.

Εργασία

Ξαναδιαβάστε τη σκηνή της παράδοσης και σύλληψης του Χριστού. Εντοπίστε μια φράση που σας κάνει ιδιαίτερη εντύπωση, γράψτε την στο τετράδιο και εξηγήστε γιατί την επιλέξατε.

Η ώρα έφτασε

Σήμερα ο Πλάστης του ουρανού και της γης έλεγε στους μαθητές του :
“Πλησίασε η ώρα κι έφτασε ο Ιούδας που θα με παραδώσει. Ας μη με αρνηθεί κανένας σας βλέποντάς με καρφωμένον στον σταυρό ανάμεσα σε δυο ληστές. Γιατί υπομένω τη σταύρωση ως άνθρωπος και σώζω ως Θεός φιλόνητος όσους πιστεύουνε σε μένα”.

Ψάλλεται τη Μ. Πέμπτη βράδυ μεταξύ του 2ου και 3ου Ευαγγελίου

Η προσευχή στη Γεθσημανή (λεπτομέρεια), Δομήνικου Θεοτοκόπουλου, 16ος αι.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Ο Ιησούς αποχαιρετά τους 11 μαθητές με λόγια συγκινητικά και βαρυσήμαντα.
- Στη Γεθσημανή περνάει στιγμές βαθύτατης αγωνίας.
- Με αξιοπρέπεια αυτοπαραδίδεται στην ένοπλη φρουρά που οδήγησε εκεί ο Ιούδας.
- Μπροστά στο απίστευτο της σύλληψής του οι μαθητές τον εγκαταλείπουν κατάμονο.

29. “Ένοχος θανάτου ἐστί!” - Οι θρησκευτικοί ηγέτες καταδικάζουν τον Ιησού σε θάνατο

Σύμφωνα με τις εντολές που είχε, η ομάδα των ενόπλων οδηγεί τον Ιησού δεμένο στον πρώην αρχιερέα Άννα. Αυτός τον ανακρίνει αυθαίρετα. Στις ερωτήσεις του ο Ιησούς απαντά με θάρρος. Τον παρέμπει στον κανονικό αρχιερέα Καϊάφα. Εκεί βρίσκονται όλα τα μέλη του Μεγάλου Συνεδρίου, για να τον δικάσουν. Δικάζουν βιαστικά και παράτυπα. Τον καταδικάζουν σε θάνατο. Επιπλέον τον κακοποιούν και τον ταπεινώνουν βάνουσα. Ο μαθητής του Πέτρος εκείνη την ώρα τον αρνείται τρεις φορές, και μάλιστα με όρκο...

- Ιω 18, 12 *Οι στρατιώτες με τον χιλιάρχο¹ και οι Ιουδαίοι φρουροί συνέλαβαν... τον Ιησού, τον έδεσαν*
- 13 *και τον έφεραν πρώτα στον Άννα². Αυτός ήταν πεθερός του Καϊάφα, που είχε εκείνη τη χρονιά το αξίωμα του αρχιερέα...*
- 19 *Ο αρχιερέας έκανε ερωτήσεις στον Ιησού για τους μαθητές του και για τη διδασκαλία του.*
- 20 *Ο Ιησούς του απάντησε: “Εγώ μίλησα φανερά στον κόσμο. Μιλούσα πάντοτε στις συναγωγές και στον Ναό, όπου μαζεύονται πάντοτε οι Ιουδαίοι· κρυφά δεν δίδαξα τίποτε.*
- 21 *Γιατί ρωτάς εμένα; Ρώτα αυτούς που άκουσαν τι τους είπα. Αυτοί ξέρουν όσα τους είπα”.*
- 22 *Μόλις είπε αυτά τα λόγια, ένας από τους φρουρούς, που ήταν εκεί κοντά, έδωσε ένα ράπισμα στον Ιησού και του είπε: “Έτσι απαντάς στον αρχιερέα;”*
- 23 *“Αν είπα κάτι κακό”, του απάντησε ο Ιησούς, “πες ποιο ήταν αυτό· αν όμως μίλησα σωστά, γιατί με χτυπάς;”*
- 24 *Τότε ο Άννας έστειλε τον Ιησού δεμένο στον αρχιερέα Καϊάφα,*
- Μτ 26, 57 *... όπου συνάχτηκαν οι γραμματείς και οι πρεσβύτεροι.*
- 58 *Ο Πέτρος τον ακολουθούσε από μακριά ως την αυλή στο παλάτι του αρχιερέα· εκεί μπήκε μέσα και κάθισε με τους υπηρέτες, περιμένοντας να δει τι θα απογίνει.*
- 59 *Οι αρχιερείς, οι πρεσβύτεροι και όλα τα μέλη του Συνεδρίου ζητούσαν να βρουν μια ψεύτικη μαρτυρία σε βάρος του Ιησού, για να τον καταδικάσουν σε θάνατο.*
- 60 *Παρουσιάστηκαν πολλοί ψευδομάρτυρες, αλλά δεν βρήκαν την κατηγορία που ήθελαν. Τελικά όμως παρουσιάστηκαν δύο ψευδομάρτυρες*
- 61 *που είπαν: “Αυτός είπε: ‘Μπορώ να γκρεμίσω τον Ναό του Θεού³ και μέσα σε τρεις μέρες να τον ξαναχτίσω’”.*
- 62 *Ο αρχιερέας σηκώθηκε και του είπε: “Δεν έχεις να πεις τίποτα; Τι είναι αυτά που σε κατηγορούν;”*
- 63 *Ο Ιησούς όμως σιωπούσε. Κι ο αρχιερέας του είπε: “Σε εξορκίζω στο όνομα του αληθινού Θεού, να μας πεις αν εσύ είσαι ο Μεσσίας, ο Υιός του Θεού”.*
- 64 *Του είπε ο Ιησούς: “Είμαι, όπως μόνος σου το είπες...”*
- 65 *Έσκισε τότε τα ιμάτιά του από αγανάκτηση ο αρχιερέας και είπε: “Αυτό είναι βλασφημία στον Θεό. Τι μας χρειάζονται τώρα πια οι μάρτυρες; Νά, τώρα δα ακούσατε τα βλάσφημα λόγια του.*
- 66 *Τι απόφαση παίρνετε;” Κι αυτοί αποκρίθηκαν: “Είναι ένοχος και πρέπει να θανατωθεί⁴”.*
- 67 *Τότε τον έφτυσαν στο πρόσωπο και τον χτύπησαν, ενώ άλλοι του έδιναν ραπίσματα*
- 68 *λέγοντας: “Μεσσία, σαν προφήτης που είσαι, πες μας ποιος σε χτύπησε;”*
- 69 *Στο μεταξύ ο Πέτρος καθόταν έξω στην αυλή, όπου τον πλησίασε μια δούλη και του είπε: “Ήσουν και εσύ με τον Ιησού τον Γαλιλαίο;”*

- 70 Αυτός όμως αρνήθηκε μπροστά σε όλους αυτούς λέγοντας: “Δεν ξέρω τι λες”.
- 71 Την ώρα όμως που πήγαινε στην αυλόπορτα, τον είδε μία άλλη δούλη, και του λέει: “Ήταν και αυτός εκεί με τον Ιησού τον Ναζωραίο”.
- 72 Και πάλι αρνήθηκε, ορκίστηκε μάλιστα: “Δεν τον ξέρω αυτόν τον άνθρωπο”.
- 73 Ύστερα από λίγο πλησίασαν οι παρενρισκόμενοι και είπαν στον Πέτρο: “Ασφαλώς είσαι και εσύ από αυτούς· σε προδίνει ο τρόπος που μιλάς”.
- 74 Τότε άρχισε να ορκίζεται: “Ο Θεός να με τιμωρήσει, αν τον ξέρω αυτόν τον άνθρωπο!” Και αμέσως τότε λάλησε ο πετεινός.
- 75 Και θυμήθηκε ο Πέτρος τα λόγια του Ιησού που του είχε πει: “Πριν λαλήσει ο πετεινός, θα αρνηθείς τρεις φορές πως με ξέρεις”. Βγήκε τότε έξω και έκλαψε πικρά...

Ο αρχιερέας έσκιζε τότε τα μιάτια του

Ερμηνευτικά

1. Ο **χιλίαρχος** ήταν ανώτερος Ρωμαίος αξιωματικός, διοικητής στρατιωτικής μονάδας 1000 ανδρών (ό,τι περίπου ο σημερινός συνταγματάρχης).

2. Η θητεία του αρχιερέα ήταν για έναν χρόνο. Ο **Αννας** αντικανονικά διορίστηκε από τους Ρωμαίους και παρέμεινε στο αξίωμα για 10 χρόνια (6 - 15 μ.Χ.). Πανίσχυρος άνθρωπος του παρασκηνίου, επηρέαζε αποφασιστικά την εξέλιξη των θρησκευτικών και πολιτικών ζητημάτων. Μια από τις αυθαιρεσίες του ήταν ότι τοποθέτησε στο αξίωμα του αρχιερέα και τους 5 γιους του, καθώς και τον γαμπρό του **Καϊάφα**, που αρχιεράτευε εκείνη τη χρονιά.

3. Η διάδοση για το **γκρέμισμα του Ναού** ήταν η μόνη κατηγορία κατά του Ιησού. Ο Ιησούς με τα λόγια αυτά εννοούσε το σώμα του, που σε 3 ημέρες θα ανασταίνονταν (βλ. Ιω 2, 21).

4. **Οι δικαστικοί κανόνες του Μεγάλου Συνεδρίου ήταν:** 1) Οι δίκες γίνονται τη μέρα· ποτέ νύχτα. 2) Χώρος: η ειδική αίθουσα στο προαύλιο του Ναού. 3) Προηγούνται έγκυρες προανακρίσεις από αρμόδιους ανακριτές. 4) Υπάρχει συγκεκριμένο κατηγορητήριο. 5) Δυνατότητα στην αρχή της δίκης να ειπωθεί ό,τι θετικό υπάρχει υπέρ του κατηγορουμένου. 6) Ο πρόεδρος του δικαστηρίου δικάζει καθισμένος· δεν σηκώνεται ποτέ κατά τη διάρκεια της δίκης. 7) Οι αποφάσεις για σοβαρές κατηγορίες δεν παίρνονται σε μια μέρα. 8) Η απόφαση για θάνατο εκδίδεται την επόμενη μέρα. 9) Η εκτέλεση γίνεται το νωρίτερο μια μέρα μετά την έκδοση της απόφασης. 10) Δεν επιτρέπεται η εκτέλεση χωρίς την επικύρωση της θανατικής καταδίκης από την Ρωμαϊκή αρχή. - Αυτά είναι απαραίτητα, για να κατανοηθεί τι είδους και τι ποιότητας ήταν η **δίκη του Χριστού**.

Επεξεργασία

1. Στη δίκη του ενώπιον του Μ. Συνεδρίου ο Ιησούς άλλοτε απαντά και άλλοτε σιωπά.
 - Πώς εκτιμάτε τον τρόπο με τον οποίο υπερασπίστηκε το πρόσωπό του και το έργο του;
 - Τι για πρώτη φορά δηλώνει δημόσια και επίσημα στη θρησκευτική ηγεσία;
2. Βασικό σε μια δίκη είναι το κατηγορητήριο, δηλαδή συγκεκριμένη κατηγορία εναντίον αυτού που δικάζεται. Διαβάζοντας τους στίχους Μτ 26, 59 - 65 τι διαπιστώνετε σχετικά;
3. Πάνω σε ποια κατηγορία στήριξε το Μ. Συνέδριο την καταδίκη του Ιησού σε θάνατο;
4. Διαβάστε έναν έναν με τη σειρά τους δικαστικούς κανόνες 1 - 8 του Ερμ. 4. Ποιοι από αυτούς τηρήθηκαν και ποιοι όχι κατά τη δίκη του Ιησού; (Για τους κανόνες 9 και 10 απαντήστε στο επόμενο μάθημα).

Εργασία

Δραματοποιήστε στην τάξη τη σκηνή της άρνησης του Πέτρου. Προσπαθήστε να δείξετε τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις του Πέτρου καθώς και τις αντιδράσεις των παρευρισκομένων Ισραηλιτών.

Μη... Ελεήμονα!...

Από φόβο
προς τους Ιουδαίους
ο φίλος σου και
κοντινός σου Πέτρος
σε αρνήθηκε, Κύριε,
και θρηνώντας
φώναζε δυνατά:
“Μη παραβλέψεις
τα δάκρυά μου·
την πίστη είπα να τηρήσω,
Ελεήμονα,
μα δεν την τήρησα!...”
Και τη δική μας
τη μετάνοια, Κύριε,
παρόμοια δέξου την
και ελέησέ μας.

Ψάλλεται τη Μ. Παρασκευή
πρωί, στην 3η Ωρα

Ο Πέτρος αρνείται τον Διδάσκαλό του,
του Sieger Köpfer (Ζήγκερ Κέντερ)

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Δεμένος ο Ιησούς σαν να ήταν ληστής οδηγείται από τον κήπο της Γεθσημανή στον αρχιερέα Άννα και μετά στον Καϊάφα για να δικαστεί.
- Με βάση τη δική τους αλήθεια για τον Θεό και τη ζωή δεν τόλμησαν και δεν δέλησαν ως την τελευταία στιγμή να δουν κατάματα και υπεύθυνα ποιος πραγματικά ήταν και τι έφερε στον κόσμο για χάρη όλων ο Ιησούς.
- Με μια βιαστική, παράτυπη, παράνομη και άδικη δίκη τον καταδίκασαν σε θάνατο ως βλάσφημο, ενώ εκείνος δήλωσε ακριβώς αυτό που ήταν, δηλ. ο αληθινός Μεσσίας.

30. “*Ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν!*”- *Ο Πιλάτος παραδίδει τον Ιησού να σταυρωθεί*

Πολύ πρωί το Μέγα Συνέδριο συγκεντρώνεται κανονικά και νομιμοποιεί την απόφαση, που άκυρα πήρε τη νύχτα που πέρασε, για θανάτωση του Ιησού. Αμέσως μετά αποφασίζεται να παραπέμψουν την υπόθεση στον Ρωμαίο διοικητή Πιλάτο για τα περαιτέρω, δηλ. για την επικύρωση της θανατικής καταδίκης. Ο Ιησούς οδηγείται εκεί δεμένος. Στο διοικητήριο παίζεται μεταξύ Πιλάτου, θρησκευτικών ηγετών και λαού, ένα φοβερό δράμα για την τύχη του Ιησού. Στο κείμενο που ακολουθεί θα παρακολουθήσουμε όσα πρωτοφανή, θλιβερά και τραγικά συνέβησαν τότε εκεί.

- Μκ 15, 1 *Νωρίς το πρωί οι αρχιερείς με τους πρεσβυτέρους και τους γραμματείς κι ολόκληρο το Συνέδριο συγκεντρώθηκαν και πήραν την απόφαση: αφού έδεσαν τον Ιησού, τον πήγαν και τον παρέδωσαν στον Πιλάτο¹.*
- Μτ 27, 3 *Όταν έμαθε ο Ιούδας... πως καταδικάστηκε ο Ιησούς, μετανόησε· επέστρεψε τα τριάντα αργύρια στους αρχιερείς και στους πρεσβυτέρους του Συνεδρίου*
- 4 *και είπε: “Αμάρτησα, γιατί έστειλα στον θάνατο έναν αθώο”. Αυτοί όμως του αποκρίθηκαν: “Και εμάς τι μας νοιάζει; Δικό σου είναι το κρίμα”.*
- 5 *Ο Ιούδας τότε πέταξε τα αργύρια στον Ναό, έφυγε και πήγε και κρεμάστηκε.*
- Ιω 18, 28 *... Ήταν νωρίς το πρωί. Οι Ιουδαίοι... δεν μπήκαν στο διοικητήριο, για να μη μολυνθούν², αλλά να φάνε το Πάσχα καθαροί.*
- 29 *Ο Πιλάτος βγήκε έξω και τους λέει: “Για ποιο αδίκημα κατηγορείτε αυτόν τον άνθρωπο;”*
- 30 *Του αποκρίθηκαν: “Αν δεν ήταν κακοποιός, δεν θα τον παραδίναμε σ’ εσένα”.*
- 31 *Τους λέει τότε ο Πιλάτος: “Πάρτε τον εσείς και δικάστε τον σύμφωνα με τον Νόμο σας”. Του λένε οι Ιουδαίοι: “Σε εμάς δεν επιτρέπεται να θανατώνουμε κανέναν”.*
- Λκ 23, 2 *Εκεί άρχισαν να τον κατηγορούν λέγοντας: “Αυτόν εδώ τον πιάσαμε να ξεσηκώνει τον λαό μας, να τον εμποδίζει να πληρώνει τους φόρους στον αυτοκράτορα και να ισχυρίζεται για τον εαυτό του πως είναι ο βασιλιάς, ο Μεσσίας”.*
- Ιω 18, 33 *Ο Πιλάτος μπήκε πάλι μέσα στο διοικητήριο και διέταξε να φέρουν τον Ιησού. “Εσύ είσαι ο βασιλιάς των Ιουδαίων;” τον ρώτησε.*
- 36 *Ο Ιησούς απάντησε: “Η δική μου βασιλεία δεν προέρχεται από αυτόν τον κόσμο...*
- 37 *... Εγώ γι’ αυτό γεννήθηκα και γι’ αυτό ήρθα στον κόσμο, για να φανερώσω την αλήθεια: όποιος αγαπάει την αλήθεια καταλαβαίνει τα λόγια μου”.*
- 38 *Του λέει ο Πιλάτος: “Και τι είναι η αλήθεια;” Όταν το είπε αυτό, βγήκε πάλι έξω στους Ιουδαίους...*
- Λκ 23, 4 *... είπε στους αρχιερείς και στον όχλο: “Δεν βρίσκω καμιά αιτία καταδίκης αυτού του ανθρώπου”.*
- 5 *Εκείνοι όμως επέμεναν και έλεγαν ότι αναστατώνει τον λαό με όσα διδάσκει σε όλη την Ιουδαία: άρχισε από τη Γαλιλαία και έφτασε ως εδώ...*
- 14 *... “Είδατε, τον ανέκρινα μπροστά σας και δεν τον βρήκα ένοχο για τίποτε από όσα τον κατηγορείτε.*
- 15 *... Είναι φανερό ότι δεν έκανε τίποτε που να αξίζει την καταδίκη του σε θάνατο.*
- 16 *Γι’ αυτό λοιπόν θα τον βασανίσω και θα τον απολύσω”.*
- Μτ 27, 15 *Υπήρχε η συνήθεια κάθε Πάσχα να ελευθερώνει ο Ρωμαίος διοικητής έναν φυλακισμένο, όποιον θα του ζητούσε ο λαός.*
- 16 *Στις φυλακές βρισκόταν τότε ένας πασίγνωστος φυλακισμένος, που λεγόταν Βαραββάζ³.*

- 17 Όταν συγκεντρώθηκε το πλήθος, ο Πιλάτος τους ρώτησε: “Ποιον θέλετε να ελευθερώσω; Το Βαραββά ή τον Ιησού, που τον λένε Μεσσία;”
- 20 Στο μεταξύ οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι του Συνεδρίου έπεισαν το πλήθος να ζητήσουν να ελευθερωθεί ο Βαραββάς και να θανατωθεί ο Ιησούς.
- 21 Όταν λοιπόν τους ξαναρώτησε ο διοικητής: “Ποιον από τους δύο θέλετε να σας ελευθερώσω;” το πλήθος αποκρίθηκε: “Το Βαραββά!”
- 22 Τους λέει ο Πιλάτος: “Και τι να τον κάνω τον Ιησού, που τον λένε Χριστό;” Όλοι του λένε: “Να σταυρωθεί!”
- 23 Ο Πιλάτος ξαναρωτά: “Γιατί; Τι κακό έκανε;” Το πλήθος όμως κραύγαζε με περισσότερη δύναμη: “Να σταυρωθεί!”
- Ιω 19, 12 Ο Πιλάτος ... προσπάθησε για άλλη μια φορά να βρει τρόπο να τον αφήσει ελεύθερο, οι Ιουδαίοι όμως κραύγαζαν λέγοντας: “Αν τον ελευθερώσεις αυτόν, δεν μπορείς να είσαι φίλος του αυτοκράτορα· όποιος κάνει τον εαυτό του βασιλιά, είναι εχθρός του αυτοκράτορα⁴”.
- 13 Ο Πιλάτος, όταν άκουσε αυτά τα λόγια, διέταξε να φέρουν έξω τον Ιησού και ο ίδιος κάθισε στην έδρα του δικαστή, στον τόπο... Λιθόστρωτο - στα εβραϊκά “Γαββαθά”.
- 14 Ήταν σχεδόν μεσημέρι, παραμονή του Πάσχα. Λέει τότε ο Πιλάτος στους Ιουδαίους: “Νά ο βασιλιάς σας!”
- 15 Τότε εκείνοι άρχισαν να φωνάζουν με κραυγές: “Θάνατος, θάνατος, σταύρωσέ τον!” Τους λέει ο Πιλάτος: “Τον βασιλιά σας να σταυρώσω;” Αποκρίθηκαν οι αρχιερείς: “Δεν έχουμε άλλον βασιλιά, εκτός από τον αυτοκράτορα”.
- Μτ 27, 24 Όταν είδε ο Πιλάτος πως έτσι δεν πετυχαίνει τίποτα... πήρε νερό και ένιψε τα χέρια του μπροστά στο πλήθος, λέγοντας: “Εγώ είμαι αθώος για το αίμα αυτού του δικαίου· το κρίμα πάνω σας”.
- 25 Κι αποκρίθηκε όλος ο λαός και είπε: “Το αίμα του πάνω μας και πάνω στα παιδιά μας”.
- 26 Τότε τους απέλυσε το Βαραββά, ενώ τον Ιησού τον μαστίγωσε και τον παρέδωσε να σταυρωθεί.

Ερμηνευτικά

1. Ο Πόντιος Πιλάτος ήταν στρατιωτικός και πολιτικός διοικητής της Ρώμης στη γή Ισραήλ τα έτη 26 - 36 μ.Χ. Μόνιμη έδρα του ήταν η Καισάρεια στα μεσογειακά παράλια (περιοχή Σαμάρειας· βλ. χάρτη). Εκεί στρατοπέδευε και μια μεγάλη ρωμαϊκή στρατιωτική μονάδα. Για την τήρηση της τάξης και ασφάλειας τις μέρες του ισραηλιτικού Πάσχα ο Πιλάτος βρισκόταν στην Ιερουσαλήμ. Στη διάθεσή του εκεί είχε ένα απόσπασμα της ρωμαϊκής φρουράς, που κατοικούσε στο φρούριο Αντωνία (βλ. σχεδιάγραμμα της Ιερουσαλήμ, μάθ. 2).
2. Η είσοδος Ισραηλίτη σε σπίτι ειδωλολατρικό θεωρούνταν ότι τον μόλυνε θρησκευτικά. Αυτό το πρόσεχαν ιδιαίτερα την πασχαλινή περίοδο.
3. Ο Βαραββάς πιθανόν να ήταν επαναστάτης Ζηλωτής. Βρισκόταν φυλακισμένος “μαζί με άλλους επαναστάτες, που κατά την εξέγερση είχαν διαπράξει φόνο” (Μκ 15, 7).
4. Τότε αυτοκράτορας Ρώμης ήταν ο Τιβέριος (14 - 37 μ.Χ.).

Ιδού ο Άνθρωπος, ιδού ο βασιλιάς σας, Ντωιμέ, 1850

1. Αναζητήστε στον χάρτη της Ιερουσαλήμ πού ήταν το Διοικητήριο (Πραιτώριο).
2. Ποιες κατηγορίες διατυπώνουν οι θρησκευτικοί ηγέτες στον Πιλάτο, για να καταδικαστεί ο Ιησούς σε θάνατο; Να τις συγκρίνετε με την κατηγορία, με βάση την οποία τον είχε καταδικάσει το Μ. Συνέδριο.
3. Να επισημάνετε την τακτική που ακολούθησαν οι θρησκευτικοί ηγέτες απέναντι στον Πιλάτο και στο πλήθος κατά τη διάρκεια της δίκης, για να πετύχουν τον σκοπό τους.
4. Απαντώντας ο Ιησούς στον Πιλάτο (Ιω 18, 36-37) τι ξεκαθαρίζει για τον Εαυτό του και για τον χαρακτήρα της Βασιλείας του;
5. Χαρακτηρίστε τον Πιλάτο από τη συμπεριφορά του σε όλη τη διάρκεια της δίκης. Τι ήταν: *έξυπνος, διπλωμάτης, τίμιος, γενναίος, αμερόληπτος, επιεικής, δειλός, αποφασιστικός, υπολογιστής, αυστηρός*; Υπογραμμίστε όσα κρίνετε ως εύστοχα.

Εργασία

Φανταστείτε ότι είσαστε ένας από αυτούς που παραβρέθηκαν στη δίκη του Ιησού από τον Πιλάτο. Γράψτε σε ένα μικρό κείμενο στο τετράδιό σας τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας από όσα παρακολούθησατε εκεί.

Ο Χριστός οδηγείται δεμένος στον Σταυρό. Φορητή εικόνα από τον ναό του τιμίου Σταυρού στο Πελέντρι της Κύπρου, 13ος αι.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Οι ρωμαϊκοί νόμοι δεν προέβλεπαν θανατική ποινή για βλασφημία. Έτσι ο Πιλάτος δεν ικανοποιεί το αίτημα του Μ. Συνεδρίου για θανάτωση του Ιησού.
- Η θρησκευτική ηγεσία αλλάζει την κατηγορία και καταγγέλλει τον Ιησού ως επαναστάτη κατά της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.
- Εκβιάζουν τον Πιλάτο. Παραπλανούν τον λαό. Και ο αδώς Ιησούς παραδίδεται για να εκτελεστεί με σταύρωση.

31. “Τετέλεστα...” - Η σταύρωση και η ταφή του Ιησού

Η Μεγάλη Παρασκευή είναι για τους χριστιανούς πάντοτε ημέρα απορίας και πόνου για τον Εσταυρωμένο και για τους σταυρωτές του. Αλλά και βαθιάς συγκίνησης και ευγνωμοσύνης προς τον Ιησού, διότι έζησε και θυσιάστηκε, για να έχουν όλοι αληθινή ζωή και να την έχουν περίσσια (βλ. Ιω 10, 10). Δυστυχώς τότε κάποιοι συνάνθρωποι έφτασαν στο σημείο να τον σταυρώσουν. Από παρεξήγηση; Από άγνοια; Από τυφλό ζήλο και φανατισμό; Από τα ευαγγελικά κείμενα

θα πληροφορηθούμε όσα ειπώθηκαν και έγιναν εκείνη την Παρασκευή στο διοικητήριο των Ρωμαίων, στους δρόμους της Ιερουσαλήμ και πάνω στον λόφο του Γολγοθά.

- Μτ 27, 27 *Τότε οι στρατιώτες του Πιλάτου πήραν τον Ιησού στο πραιτώριο και μάζεψαν γύρω του όλη τη φρουρά.*
28 *Τον έβγαλαν τα ρούχα και τον έντυσαν με μια κόκκινη χλαίνη.*
29 *Έπλεξαν ένα στεφάνι από αγκάθια και του το φόρεσαν στο κεφάλι σαν στέμμα, και στο δεξί του χέρι του έβαλαν ένα καλάμι. Ύστερα γονάτισαν μπροστά του και του έλεγαν περιπαιχτικά: “Ζήτη ο βασιλιάς των Ιουδαίων!”*
30 *Έπειτα τον έφτυσαν, του πήραν το καλάμι και με αυτό τον χτυπούσαν στο κεφάλι.*
31 *Κι αφού τον περιέπαιζαν, του έβγαλαν τη χλαίνη, τον έντυσαν με τα ρούχα του και τον πήγαν να τον σταυρώσουν.*
32 *Βγαίνοντας από το πραιτώριο, οι στρατιώτες βρήκαν κάποιον Σίμωνα από την Κυρήνη (της Λιβύης) και τον αγγάρεψαν να σηκώσει τον σταυρό του Ιησού.*
Λκ 23, 27 *Τον ακολουθούσε (πλήθος) και πολλές γυναίκες θρηνούσαν χτυπώντας τα στήθη τους...*
32 *Μαζί με τον Ιησού πήγαιναν να σταυρώσουν και άλλους δύο κακούργους.*
33 *Όταν έφτασαν στο μέρος που ονομαζόταν “Κρανίο¹” (στα εβραϊκά “Γολγοθά”), σταύρωσαν εκεί τον Ιησού και τους κακούργους, τον ένα στα δεξιά του και τον άλλο στα αριστερά.*
34 *Ο Ιησούς έλεγε: “Πατέρα, συγχώρησέ τους, δεν ξέρουν τι κάνουν”...*
Ιω 19, 19 *Ο Πιλάτος διέταξε επίσης και έγραψαν μια επιγραφή², και την τοποθέτησαν πάνω στον σταυρό. Και έγραφε: “Ο Ιησούς ο Ναζωραίος, ο Βασιλιάς των Ιουδαίων”.*
23 *...οι στρατιώτες σταύρωσαν τον Ιησού, πήραν τα ρούχα του και τα μοίρασαν σε τέσσερα μερίδια... Πήραν και τον χιτώνα, που ήταν χωρίς καμιά ραφή, υφαντός... από πάνω ως κάτω.*
24 *Και είπαν...: “Ας μη τον σκίσουμε, αλλά να ρίξουμε κλήρο... ποιος θα τον πάρει”. Έτσι εκπληρώθηκε η Γραφή, που έλεγε:
Τα ρούχα μου μοίρασαν μεταξύ τους
και το μιάτιό μου το έβαλαν στον κλήρο,*
25 *... Κοντά στον σταυρό του Ιησού στέκονταν η μητέρα του και η αδερφή της μητέρας του, η Μαρία η γυναίκα του Κλωπά, και η Μαρία η Μαγδαληνή.*
26 *Ο Ιησούς, όταν είδε τη μητέρα του και τον μαθητή που αγαπούσε³, να στέκεται πλάι της, λέει στη μητέρα του: “Αυτός τώρα είναι ο γιος σου”.*
27 *Ύστερα λέει στον μαθητή: “Αυτή τώρα είναι η μητέρα σου”. Από εκείνη την ώρα ο μαθητής την πήρε στο σπίτι του.*
Μτ 27, 39 *Και οι περαστικοί κουνούσαν ειρωνικά το κεφάλι και τον έβριζαν,*
40 *λέγοντας: “Εσύ που θα γκρέμιζες τον Ναό και σε τρεις μέρες θα τον ξανάχτιζες, σώσε τον εαυτό σου, αν είσαι Υιός του Θεού, και κατέβα από τον σταυρό”.*
41 *Το ίδιο και οι αρχιερείς τον περιέπαιζαν μαζί με τους γραμματείς, τους πρεσβυτέρους και τους Φαρισαίους και έλεγαν:*

- 42 “Τους άλλους τους έσωσε· τον εαυτό του όμως δεν μπορεί να τον σώσει. Εάν είναι ο βασιλιάς του Ισραήλ, ας κατεβεί από τον σταυρό, και θα πιστέψουμε σ’ αυτόν.
- Λκ 23, 39 Ένας από τους κακούργους που ήταν κρεμασμένος στον σταυρό τον βλαστημούσε και του έλεγε: “Εάν εσύ είσαι ο Μεσσίας, σώσε τον εαυτό σου και εμάς”.
- 40 Ο άλλος στράφηκε σ’ αυτόν, τον μάλωσε και του είπε: “Ούτε τον Θεό δε φοβάσαι εσύ;...
- 41 Εμείς βέβαια δίκαια τιμωρούμαστε γι’ αυτά που κάναμε· αυτός όμως δεν έκανε κατένα κακό”.
- 42 Και έλεγε στον Ιησού. “Θυμήσου με, Κύριε, όταν έρθεις στη Βασιλεία σου”.
- 43 Ο Ιησούς του απάντησε: “**Σε βεβαιώνω πως σήμερα κιόλας θα είσαι μαζί μου στον παράδεισο**”.
- Μτ 27, 45 Από το μεσημέρι ως τις τρεις το απόγευμα έπεσε σκοτάδι σε όλη τη γη.
- 46 Γύρω στις τρεις κραύγασε ο Ιησούς με δυνατή φωνή: “**Ηλί, ηλί, λιμά σαβαχθανί;**” δηλαδή, “**Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες;**” (Ψαλμός 21, 2)
- Ιω 19, 28 ... ο Ιησούς γνωρίζοντας πως όλα είχαν φτάσει πια στο... τέλος, για να εκπληρωθεί η προφητεία της Γραφής, λέει: “**Διψώ**”.
- 29 Εκεί κοντά βρισκόταν ένα σκεύος γεμάτο ζίδι. Οι στρατιώτες βούτηζαν ένα σφουγγάρι στο ζίδι, το στήριζαν στην άκρη ενός κλαδιού... και το έφεραν στο στόμα του.
- 30 Όταν εκείνος γεύτηκε το ζίδι είπε: “**Τέτέλεσται**” (Όλα τώρα εκπληρώθηκαν)...
- Λκ 23, 46 Τότε ο Ιησούς κραύγασε με δυνατή φωνή και είπε: “**Πατέρα, στα χέρια σου παραδίνω το πνεύμα μου**” (Ψαλμός 30, 6). Μόλις το είπε αυτό, ξεψύχησε.
- Μτ 27, 51 Τότε...η γη σείστηκε, οι πέτρες σχίστηκαν...
- 54 Ο Ρωμαίος εκατόνταρχος και οι στρατιώτες που φύλαγαν μαζί του τον Ιησού, όταν είδαν το σεισμό και τα άλλα συμβάντα, φοβήθηκαν πάρα πολύ και είπαν: “**Στ’ αλήθεια, αυτός ήταν Υιός Θεού**”.
- 55 Εκεί βρίσκονταν και πολλές γυναίκες που παρακολουθούσαν από μακριά· ήταν αυτές που ακολούθησαν τον Ιησού από τη Γαλιλαία και τον υπηρετούσαν.
- Ιω 19, 31 Ήταν παραμονή του Πάσχα, και οι Ιουδαίοι δεν ήθελαν να μείνουν τα σώματα των σταυρωμένων πάνω στον σταυρό την

Σήμερα κρεμάται επί ξύλου,.
Μιχάλης Βασιλάκης

ημέρα του Σαββάτου... Γι' αυτό παρακάλεσαν τον Πιλάτο να διατάξει να σπάσουν τα σκέλη τους και να τους πάρουν από εκεί.

32 Έτσι οι στρατιώτες ήρθαν και έσπασαν τα σκέλη του πρώτου, έπειτα του άλλου, που είχαν σταυρωθεί μαζί με τον Ιησού·

33 όταν όμως ήρθαν στον Ιησού, δεν του έσπασαν τα σκέλη, γιατί τον βρήκαν ήδη νεκρό.

34 Ένας όμως από τους στρατιώτες τού τρύπησε την πλευρά με τη λόγχη, και αμέσως βγήκε από την πληγή αίμα και νερό.

Μτ 27, 57 Κατά το δειλινό ένας άνθρωπος πλούσιος από την Αριμαθαία, που τον έλεγαν Ιωσήφ⁴ και ήταν και αυτός μαθητής του Ιησού,

58 ήρθε στον Πιλάτο και ζήτησε το σώμα του Ιησού... Ο Πιλάτος διέταξε να του το δώσουν.

59 Αφού λοιπόν ο Ιωσήφ πήρε το σώμα του Ιησού, το τύλιξε σε ένα καθαρό σεντόνι

60 και το έβαλε έπειτα στο δικό του καινούργιο μνήμα, που ήταν λαξευμένο στον βράχο. Ύστερα κύλησε μια μεγάλη πέτρα, έκλεισε την είσοδο του μνήματος και έφυγε.

61 Εκεί έμειναν καθισμένες απέναντι από τον τάφο η Μαρία η Μαγδαληνή και η άλλη Μαρία.

62 Την άλλη μέρα, που ήταν Σάββατο, πήγαν οι αρχιερείς και οι Φαρισαίοι... στον Πιλάτο

63 και του είπαν: “Κύριε, θυμηθήκαμε πως εκείνος ο λαοπλάνος είχε πει όταν ζούσε: “Σε τρεις μέρες θα αναστηθώ”.

64 Γι' αυτό δώσε διαταγή να φρουρηθεί καλά ο τάφος ως την τρίτη μέρα, μη τυχόν έρθουν οι μαθητές του τη νύχτα και τον κλέψουν, και έπειτα πουν στον λαό πως αναστήθηκε από νεκρούς· γιατί τότε η τελευταία πλάνη θα είναι χειρότερη από την προηγούμενη”.

τους

65 Ο Πιλάτος τους είπε: “Σας διαθέτω τη φρουρά. Πηγαίνετε και πάρτε όποια μέτρα ασφαλείας νομίζετε”.

66 Αυτοί τότε πήγαν στον τάφο... σφράγισαν την πέτρα και άφησαν και τη φρουρά εκεί.

Αφού είπε από τον σταυρό:

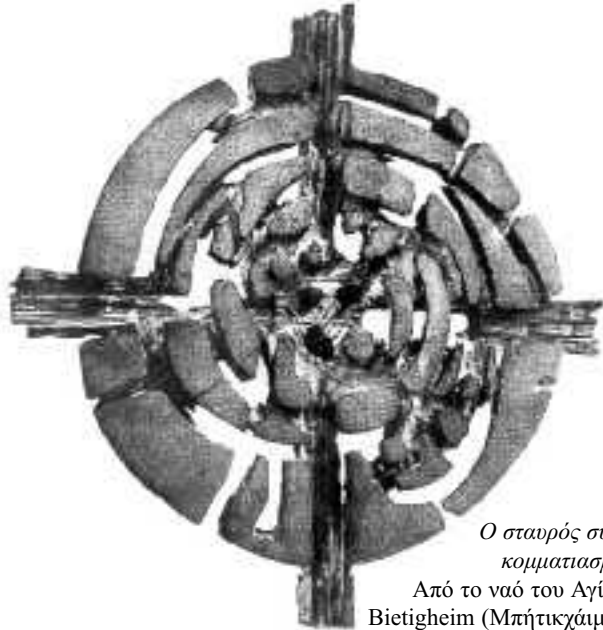
- Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειπες;
- Πατέρα, συγχώρησέ τους· δεν ξέρουν τι κάνουν.
- Τετέλεσται!
- Πατέρα, στα χέρια σου παραδίνω το πνεύμα μου... έγειρε το κεφάλι του γαλήνιος νεκρός ο Λυτρωτής του κόσμου...

Τμήμα Εσταυρωμένου.
Μουσείο Ιερ. Μητρ. Καλαμάτας
(φωτ. Θωμά Προβατάκη)

Ερμηνευτικά

1. Η εξελληνισμένη αραμαϊκή λέξη **Γολγοθάς** σημαίνει **κρανίο**. Πρόκειται για χαμηλό λόφο έξω από τα τείχη της Ιερουσαλήμ, που έμοιαζε με κρανίο ανθρώπου.
2. Στα ελληνικά, εβραϊκά και ρωμαϊκά (βλ. Λκ 23, 38).
3. Εννοεί τον μαθητή Ιωάννη, μετέπειτα ευαγγελιστή.
4. Συγκινητική η τιμή του **Ιωσήφ** προς τον νεκρό Ιησού. Για τους σταυρωμένους τότε ίσχυε η βάρβαρη μεταχείριση, να τους αφήνουν νεκρούς στον σταυρό για μέρες. Αυτό το έκαναν για μεγαλύτερο εξευτελισμό τους. Απαγορευόταν να τους αποδώσουν εκεί νεκρικές τιμές. Ο Ιωσήφ τόλμησε και πήρε τελικά την άδεια από τον Ρωμαίο διοικητή για τον άμεσο ενταφιασμό του Ιησού. Η **σταύρωση** είχε γίνει στις 9 η ώρα πριν το μεσημέρι. Ώρα 3 **ξεψύχησε**. Λίγο πριν τις 6 το απόγευμα είχε τελειώσει βιαστικά η **ταφή του**.

*Ο σταυρός συγκρατεί τον κομματιασμένο κόσμο.
Από το ναό του Αγίου Παύλου, Bietigheim (Μπήτικχάιμ), Γερμανία*

Επεξεργασία

1. Δείτε στον χάρτη της Ιερουσαλήμ την πορεία του Ιησού από το διοικητήριο στον Γολγοθά.
2. Εντοπίστε στο κείμενο όλα τα πρόσωπα που σχετίστηκαν με τον Ιησού από το πραιτώριο ως το μνημείο και κατατάξτε τα στις παρακάτω κατηγορίες:
 - α. Ποιοι ευθύνονται για τον θάνατό του;
 - β. Ποιοι τον βασάνισαν, τον ταπείνωσαν και τον σταύρωσαν;
 - γ. Ποιοι τον ειρωνεύτηκαν και τον προκάλεσαν;
 - δ. Ποιοι υπήρξαν οι πιστοί του φίλοι και ακόλουθοι ως το τέλος;
 - ε. Ποιοι του συμπαραστάθηκαν, τον συμπόνεσαν, τον σεβάστηκαν και τον τίμησαν;
3. Στους παρακάτω στίχους έχουμε τα λόγια που είπε ο Ιησούς από τον σταυρό. Προς ποιους απευθύνεται και τι συναισθήματα εκφράζει με αυτά;
 - α. Λκ 23, 34, β. Ιω 19, 26-27, γ. Λκ 23, 43, δ. Μτ 27, 46, ε. Ιω 19, 28, στ. Ιω 19, 30, ζ. Λκ 23, 46

“Σηκώνει επάνω του τα βάσανα των ανθρώπων”

Εργασία

α. Γράψτε στο τετράδιό σας ένα μικρό κείμενο δικής σας έμπνευσης με αφορμή τα παρακάτω λόγια του ιερού Αυγουστίνου :

"Από τους δύο ληστές ο ένας σώθηκε.
Μην απελπίζεσθε!

Από τους δύο ληστές ο ένας κάθηκε.
Μην επαναπαύεσθε! Αγώνιζεσθε!"

β. Βρείτε στο βιβλίο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας κείμενα που αναφέρονται στα Πάθη του Χριστού. Εντοπίστε αντιστοιχίες με το ευαγγελικό κείμενο του μαθήματος.

Από τα Εγκώμια της Μεγάλης Παρασκευής

• Στάση πρώτη

Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ
κατετέθη, Χριστέ,
καὶ ἀγγέλων στρατιαὶ
ἔξεπλήττοντο,
συγκατάβασιν δοξάζουσαι
τὴν σὴν.

Χριστέ, εσένα τη ζωή,
μέσα σε τάφο σ' έβαλαν.
Και των αγγέλων οι στρατιές,
γεμάτες από έκπληξη,
εσέ δοξολογούσαν
για την ταπείνωσή σου.

• Στάση δεύτερη

Ἄξιόν ἐστι μεγαλύνειν σε
τὸν ζωοδότην,
τὸν ἐν τῷ Σταυρῷ
τὰς χεῖρας ἐκτείναντα
καὶ συντρίψαντα
τὸ κράτος τοῦ ἐχθροῦ.

Αξίζει να δοξολογούμε
εσέ τον ζωοδότη,
που πάνω στον σταυρό
τα χέρια άπλωσες
και συνέτριψες
την εξουσία του κακού.

• Στάση τρίτη

Αἱ γενεαὶ πᾶσαι
ἕμνον τῇ ταφῇ σου
προσφέρουσι, Χριστέ μου.

Οι γενεές όλες
ύμνους στην ταφή σου
προσφέρουνε, Χριστέ μου.

Αποκαθήλωση (λεπτομέρεια) .
I. Μ. Βατοπεδίου, Αγ. Όρος, 12ος αι.

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Είχε διδάξει ότι ήταν "το φως του κόσμου", "η οδός και η αλήθεια και η ζωή".
- Κάποιοι συνάνθρωποι τότε τον σταύρωσαν.
- Όσοι από τότε τον γνώρισαν και τον αγάπησαν στέκονται άφωνοι και με δέος μπρος στον Εσταυρωμένο.

32. “Χριστός Ἀνέστη!”

Ἡ θρησκευτικὴ ἡγεσία τοῦ λαοῦ καταδίκασε τὸν Ἰησοῦ σὲ θάνατο. Οἱ κατακτητὲς τῆς χώρας τοῦ τον σταύρωσαν. Αφοσιωμένοι φίλοι τοῦ τον κήδεψαν. Ξένοι στρατιῶτες φρουροῦσαν τὸν τάφο του. Τέλος λοιπὸν στὸν Ἰδιο μαζί με ὅσα δίδαξε, ἐπραξε, ἐδείξε καὶ υποσχέθηκε; Ἐνα ἐπίγραμμα τῆ Μ. Παρασκευὴ το βράδου περιγελά:

“Μάταια φυλάς τὸν τάφο, ἐσύ φρουρά:
γιατί δεν θα κρατήσῃ μέσα του τὸ μνήμα
Αὐτὸν που εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωή”.

Τὴν ἐκπληξὴ τῆς Ἀνάστασῆς τοῦ οὔτε οἱ μαθητὲς καὶ οἱ μαθήτριές τοῦ τὴν περίμεναν. Καὶ ὁμως τὸν ξαναεἶδαν ζωντανό, συναντήθηκαν μαζί του, τὸν ἀκούσαν, μίλησαν, χάρηκαν, γέμισαν με δύναμη καὶ ἐλπίδα γιὰ συνέχεια μαζί του.

α'

- Λκ 24, 1 *Τὴν ἐπόμενη μέρα ὁμως μετὰ τὸ Σάββατο, ἀπὸ τὰ βαθιὰ χαράματα, ἦρθαν οἱ γυναῖκες στὸν τάφο με τὰ ἀρώματα που εἶχαν ετοιμάσει· μαζί τους ἦταν καὶ μερικὲς ἄλλες.*
2 *Βρῆκαν τότε τὴν πέτρα κυλισμένη ἀπὸ τὸ μνήμα¹*
3 *καὶ, ὅταν μπήκαν σὲ αὐτό, δεν βρῆκαν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.*
4 *Καθὼς ἀπορούσαν γι' αὐτό, φάνηκαν μπροστὰ τους δύο ἄντρες με ἀστραφτερές στολές.*
5 *Κι ἐνὸς κατατρομαγμένες εἶχαν σκυμμένο τὸ πρόσωπό τους στὴ γῆ, τὶς ρώτησαν:*
“Τι ζητάτε τὸν ζωντανό ἀνάμεσα στους νεκρούς;
6 *Δεν εἶναι ἐδῶ, ἀναστήθηκε!* Θυμηθεῖτε τι σας εἶπε, ὅταν ἀκόμα ἦταν στὴ Γαλιλαία.
7 *Σας εἶπε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου θα παραδοθεῖ στα χέρια τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, θα σταυρωθεῖ καὶ τὴν τρίτῃ μέρα θα ἀναστηθεῖ”.*
8 *Θυμήθηκαν τότε τὰ λόγια του.*
Μτ 28, 9 *Καθὼς ὁμως πηγαιναν νὰ πουν τὰ νέα στους μαθητὲς του, τὶς συνάντησε ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπε σ' αὐτές: “Χαίρετε!”* Αὐτὲς τὸν πλησίασαν, ἐπέσαν στα πόδια του καὶ τὸν προσκύνησαν.
10 *Τότε λέει σ' αὐτές ὁ Ἰησοῦς: “Μη φοβάστε! Πηγαίνετε νὰ πείτε στους ἀδερφούς μου νὰ φύγουν γιὰ τὴ Γαλιλαία, καὶ ἐκεῖ θα με δουν”.*
Λκ 24, 9 *Ἐπέστρεψαν λοιπὸν ἀπὸ τὸ μνήμα καὶ ἀνάγγειλαν ὅλα αὐτὰ στους ἑντεκα μαθητὲς καὶ σὲ ὅλους τους ἄλλους.*
10 *Αὐτὲς που τὰ ἔλεγαν αὐτὰ στους ἀποστόλους ἦταν ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, ἡ Ἰωάννα², ἡ Μαρία ἡ μητέρα τοῦ Ἰακώβου καὶ οἱ υπόλοιπες που ἦταν μαζί τους.*
11 *Τὰ λόγια αὐτὰ τους φάνηκαν φλυαρίες καὶ δεν τὶς πίστευαν.*
12 *Ὁ Πέτρος ὁμως σηκώθηκε καὶ ἔτρεξε στὸ μνήμα. Ὄταν ἐσκυψε, εἶδε τὰ σάβανα μόνα καὶ γύρισε σπῆτι τοῦ γεμάτος ἀπορία γι' αὐτό που εἶχε γίνῃ.*

β'

- Λκ 24, 36 *(Τὴν ἴδια μέρα) ἐνὸς μιλοῦσαν γι' αὐτὰ, ὁ Ἰησοῦς στάθηκε ἀνάμεσά τους (στους μαθητὲς) καὶ τους λέει: “Ἐιρήνη σ' εσάς!”³*
37 *Αὐτοὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὸν φόβο νόμιζαν ὅτι ἐβλεπαν φάντασμα.*
38 *Εκεῖνος τους εἶπε: “Γιὰτί εἶστε τρομαγμένοι καὶ γιὰτί γεννιούνται στὴν καρδιά σας ἀμφιβολίες;*
39 *Κοιτάξτε τὰ χέρια μου καὶ τὰ πόδια μου, γιὰ νὰ βεβαιωθεῖτε ὅτι εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος. Ψηλαφήστε με καὶ δεῖτε· ἓνα φάντασμα δεν ἔχει σὰρκα καὶ οστά, ὅπως βλέπετε ἐμένα νὰ ἔχω”.*
40 *Καὶ λέγοντας αὐτὰ τους ἐδείξε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του.*
41 *Αὐτοὶ ἀπὸ τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἐκπληξή τους δεν πίστευαν στα μάτια τους. Τους ρώτησε ὁ Ἰη-*

σούς: “Έχετε τίποτε φαγώσιμο;”

42 Αυτοί τότε του έδωσαν ένα κομμάτι ψητό ψάρι και ένα κομμάτι κηρήθρα με μέλι.

43 Τα πήρε και τα έφαγε μπροστά τους.

44 Ύστερα τους είπε: “Αυτά εννοούσα με τα λόγια που σας έλεγα όταν ήμουν ακόμη μαζί σας, ότι δηλαδή θα εκπληρωθούν όλα όσα είναι γραμμένα για μένα στον Νόμο του Μωσέ, στους Προφήτες και στους Ψαλμούς”.

45 Τότε τους φώτισε τον νου, για να καταλαβαίνουν τις Γραφές,

46 και τους είπε: “Οι Γραφές λένε ότι έτσι πρόκειται να γίνει... να πάθει ο Μεσσίας, να αναστηθεί από τους νεκρούς την τρίτη μέρα

47 και να κηρυχτεί στο όνομά του μετάνοια και άφεση αμαρτιών σε όλα τα έθνη, αρχίζοντας από την Ιερουσαλήμ.

48 Εσείς είστε μάρτυρες όλων αυτών.

49 Κι εγώ θα σας στείλω αυτό που σας υποσχέθηκε ο Πατέρας μου⁴. Εσείς καθίστε στην Ιερουσαλήμ ωσότου ο Θεός σας σπλίσει με τη δύναμή του”.

Άγγελος δείχνει τον άδειο τάφο.
Τοιχογραφία του 13ου αι. στην
Ι. Μονή Μιλέσεβα (Σερβία)

Ερμηνευτικά

1. Σχετικά με το **άδειο μνήμα** έχουμε από το ευαγγέλιο κατά Ματθαίον κάποιες ενδιαφέρουσες πληροφορίες: Όταν οι γυναίκες με τα μύρα έφτασαν μπρος στον τάφο, έγινε σεισμός. Αστραφτερός άγγελος κύλησε την πέτρα του τάφου. Γυναίκες και φρουροί τρόμαξαν. Οι φρουροί έφυγαν και ανέφεραν όσα συνέβησαν στους αρχιερείς. Αυτοί έκαναν μαζί με άλλους σύσκεψη και αποφάσισαν να δωροδοκήσουν με άφθονα χρήματα τους στρατιώτες λέγοντάς τους: “Να πείτε πως ‘τη νύχτα που εμείς κοιμόμασταν ήρθαν οι μαθητές του και τον έκλεψαν’. Κι αν αυτό φτάσει στα αφτιά του Ρωμαίου διοικητή, εμείς θα

τον πείσουμε και θα σας απαλλάξουμε από κάθε ευθύνη...” Οι στρατιώτες πήραν χρήματα κι έκαναν όπως τους δασκάλεψαν (Μτ 28, 1-15).

2. Πρόκειται για τη μαθήτριά του Ιησού **Ιωάννα**, σύζυγο του **Χουζά**, αξιωματούχου του Ηρώδη Αντίπα (βλ. Λκ 8, 3 και μάθ. 17: Μαθήτρες του Ιησού).

3. Ο χαιρετισμός στο πρωτότυπο: “**Ειρήνη υμῖν**”, εβραϊκά: “**Σιαλώμ λαχέμ**”.

4. Εννοεί το **Άγιο Πνεύμα**, που θα τους φωτίσει, θα τους υπενθυμίσει όλα και θα τους ενισχύσει, όπως και έγινε στην Πεντηκοστή.

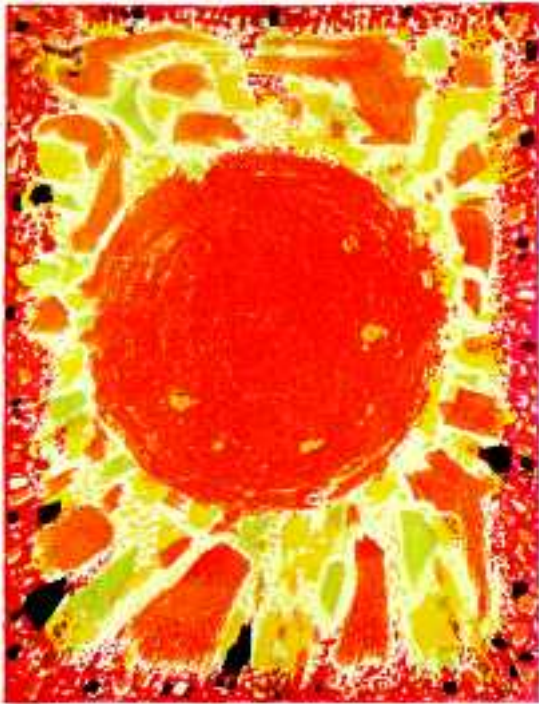

1. Υπογραμμίστε στα κείμενα α' και β' λέξεις και φράσεις που δείχνουν ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες του Χριστού δεν περίμεναν ότι θα αναστηθεί, αν και επανειλημμένα τους είχε μιλήσει για την αναστάσή του.
2. Ποιες εκπλήξεις περίμεναν τις γυναίκες, όταν έφτασαν στον τάφο του Ιησού την επόμενη μέρα;
3. Διηγηθείτε τη σκηνή της εμφάνισης του Ιησού στους μαθητές του (κείμενο β') και προσπαθήστε να απαντήσετε:
 - Ποια είναι τα πρώτα συναισθήματά τους;
 - Τι λέει και τι πράττει ο Ιησούς, για να τους πείσει ότι αναστήθηκε;
 - Ποια υπόσχεση τους δίνει;
 - Άραγε στο τέλος της συνάντησής τους μαζί του, πώς και τι ένιωθαν οι μαθητές;
4. Για ποιες πράξεις προτρέπει ο υμνογράφος με τον ύμνο που ψάλλεται τη νύχτα του Πάσχα μετά την Ανάσταση;

*Ημέρα Ανάστασης! Ας στολιστούμε,
ας λάμπουμε για χάρη της γιορτής
κι ο ένας τον άλλο ας αγκαλιάσουμε.
Ας πούμε, αδέρφια, και σε αυτούς που μας μισούν:
“Να συγχωρήσουμε τα πάντα, αφού είναι Ανάσταση!”
Και δυνατά να ψάλλουμε: “Χριστός Ανέστη...”*

Ο αναστημένος Ιησούς
και ο Θωμάς,
Μιχάλης Βασιλάκης

Ανάσταση.
Alfred Manessier (Μανεσσέρ),
έγχρωμη λιθογραφία, 1949

Πασχαλινός ήλιος,
όλο φλόγα και φως,
πυρακτωμένη αγάπη,
εκρηκτική αλήθεια.
Για έναν κόσμο φωτεινό,
για μια ζωή αληθινή
και γεμάτη για όλους

Ανάσταση. Φορητή εικόνα Θεοφάνους του Κρητός,
Ι. Μονή Σταυρονικήτα, Αγ. Όρος, 1546

Εργασία

Στο ποίημα "Υπάρχει ελπίδα" και στον αναστάσιμο ήλιο πώς βλέπουν ο ποιητής και ο ζωγράφος να αλλάζει η ζωή όσων στηρίζονται στη Σταύρωση και την Ανάσταση του Χριστού, που επισφράγισαν τον καινούριο κόσμο που Αυτός έφερε;

Υπάρχει ελπίδα

*Υπάρχει ελπίδα,
υπάρχει ελπίδα για όλους μας!
Δεν είναι νεκρός! Ζει!
Και μπορούμε να ζήσουμε μαζί του!
Όλοι μπορούμε να ζήσουμε μαζί του!
Αυτή η ζωή μας
δεν θα είναι χωρίς φόβο
αλλά με μέλλον.
Όχι χωρίς πόνους
αλλά με ελπίδα.
Αναστήθηκε! Ζει!
Κι εμείς θα ζήσουμε·
όχι χωρίς τον σταυρό μας
αλλά με τον Αναστάντα!*

Ντήτριχ Μεντ
Γερμανός ποιητής

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Τον σταύρωσαν, αλλά αυτός αναστήθηκε και συναντήθηκε με τους δικούς του.
- Νόμισαν ότι το πρόσωπο και το έργο του θα έσβηναν στον σταυρό και στον τάφο· όμως λογάριασαν χωρίς τον Θεό των εκπλήξεων.
- Ενώ περίμεναν το τέλος σε όλα, σε λίγο θα δουν την καινούρια ζωή να εξαπλώνεται παντού στον κόσμο.

33. “ Πάσχα μέγα, Πάσχα τῶν πιστῶν !”

Τῷ Πάθει σου, Χριστέ,
παθῶν ἠλευθερώθημεν
καί τῇ ἀναστάσει σου
ἔκ φθορᾶς ἐλυτρώθημεν.
Κύριε, δόξα σοι.

Με τα Πάθη σου, Χριστέ,
λευτερωθήκαμε ἀπὸ
τα πάθη και τα βάσανά μας
και με την Ανάστασή σου
γλιτώσαμε ἀπ’ τη φθορά.
Δόξα σ’ εσένα, Κύριε.

Ψάλλεται το Μ. Σάββατο προῖ

Ο ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος για τη νύχτα της Λαμπρῆς*

- Ὅποιος εἶναι ευσεβής και αγαπά τον Θεό,
ας απολαύσει την ωραία και λαμπρή πανήγυρη.
Το τραπέζι εἶναι γεμάτο, ὅλοι απολαύστε.
Κανένας ας μη φύγει πεινασμένος - χωρίς να κοινωνήσει.
Ὅλοι απολαύστε τα αγαθά της καλοσύνης του Θεού.
- Κανένας ας μην οδύρεται για τις αμαρτίες του,
γιατί ἀπὸ τον τάφο του Χριστοῦ ἀνέτειλε συγχώρηση.
- Κανένας να μη φοβάται τον θάνατο, γιατί ο θάνατος
του Σωτήρα μᾶς ἐλευθέρωσε ἀπὸ τον θάνατο.
- Πικράθηκε ο Ἄδης, Κύριε, ὅταν σε συνάντησε ἐκεῖ κάτω.
Θάνατε, που εἶναι το φαρμακερό κεντρί σου;
Ἀναστήθηκε ο Χριστός, και συ κατανικήθηκες.
Ἀναστήθηκε ο Χριστός, και η ζωή βασιλεύει.
Ἀναστήθηκε ο Χριστός, και κανένας νεκρός
δεν θα μείνει για πάντα στο μνήμα του.
- Ἀφού ο Χριστός ἀναστήθηκε ἀπὸ τους νεκρούς,
ἐγινε η ἀρχή της ἀνάστασης ὅλων των νεκρῶν.
Σε Αὐτόν ἀνήκει η δόξα και η ἐξουσία για πάντα. Ἀμήν.

* Αποσπάσματα ἀπὸ πασχαλινὴ ὁμιλία του ἁγίου Ἰωάννη του Χρυσοστόμου, που ονομάζεται “Κατηχητικὸς Λόγος”. Διαβάζεται στο τέλος της Λειτουργίας τη νύχτα της Ἀνάστασης. Ὅταν ο ἱερέας διαβάξει: “Ὁ Ἄδης ἐπικράνη!”, “Ἀνέστη Χριστός!”, ὅλο το ἐκκλησίασμα ἐπαναλαμβάνει δυνατὰ: “Ἐπικράνη!”, “Ἀνέστη!”

Η Ανάσταση. Τοιχογραφία, Μανούηλ Πανσέληνου, Αγ. Όρος, Πρωτάτο, 14ος αι.

- α. Η εικόνα της Ανάστασης του Χριστού ονομάζεται «*Ἡ εἰς Ἄδου κάθοδος*». Προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί, αφού διαβάσετε και το χωρίο Α Πε 4, 6.
- β. Τι θέση κατέχει στην εικόνα ο Χριστός; Τι κρατάει στο αριστερό του χέρι και τι σημαίνει αυτό;
- γ. Ο Χριστός πατάει πάνω σε δύο θυρόφυλλα. Τι εικονίζεται κάτω από αυτά και ποιος ο συμβολισμός του κάθε στοιχείου στο τμήμα αυτό της εικόνας;
- δ. Ποιοι είναι ο άντρας και η γυναίκα μπροστά του, σε ποια στάση βρίσκονται, τι κίνηση κάνει προς αυτούς ο Χριστός και τι σημαίνει αυτό;
- ε. Δεξιά και αριστερά διακρίνονται δύο ομάδες ανθρώπων. Ποιοι άραγε να είναι και τι συμβολίζει η παρουσία τους;

- στ.** Τι χρώματα κυριαρχούν στην εικόνα και ποια έκφραση έχουν όλα τα πρόσωπα;
- ζ.** Ποιο το κύριο νόημα που βγαίνει από την εικόνα και τι σημαίνει αυτό για τη ζωή των ανθρώπων; (Βοηθηθείτε στην απάντηση και από τον πασχαλινό ύμνο: « Χριστός ανέστη...», καθώς και από τον ύμνο στην αρχή του μαθήματος).
- η.** Παρατηρήστε την πλαϊνή εικόνα της Ανάστασης, που τη συναντούμε σε κάποιους ναούς στη χώρα μας. Αυτός ο τύπος εικόνας προέρχεται από τη δυτική Χριστιανοσύνη. Τι κυρίως εκφράζει αυτή η εικόνα; Τι διαπιστώνουμε πως λείπει από αυτήν, όταν την συγκρίνουμε με την άλλη;
- θ.** Μελετήστε τώρα και το απόσπασμα από τον *Κατηχητικό Λόγο* του ιερού Χρυσοστόμου. Ψάξτε και βρείτε πώς ο αγιόγραφος αποδίδει στην εικόνα τα λόγια του Χρυσοστόμου για τη νίκη του Χριστού πάνω στον Άδη (=θάνατο).

“Γι’ αυτόν τον λόγο ο Χριστός κήρυξε το χαρμόσυνο μήνυμά του και στους νεκρούς, ώστε, παρ’ ό,τι ως άνθρωποι έχουν καταδικαστεί να είναι θνητοί, να βρουν στην τελική κρίση του Θεού τη ζωή που χορηγεί το Πνεύμα”.

Α Πε 4, 6

*Χριστός ανέστη ἐκ νεκρῶν
θανάτῳ θάνατον πατήσας
καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι
ζωὴν χάρισάμενος.*

*Ο Χριστός αναστήθηκε
απ’ τους νεκρούς!
Με τον θάνατό του
νίκησε τον θάνατο
και σε όλους τους νεκρούς
χάρισε τη ζωή.*

α. Το φως της Ανάστασης, που το δίνει ο ιερέας με το «*Δεύτε λάβετε φως*», μεταδίδεται από τον έναν στον άλλο και φτάνει γρήγορα από την Ωραία Πύλη μέχρι το προαύλιο του ναού, που γεμίζει από το φως των πασχαλινών λαμπάδων. Μετά το τέλος της πασχαλιάτικης λειτουργίας όλοι, φυλάγοντας προσεκτικά τη λαμπάδα τους, για να μη σβήσει, επιστρέφουν στο σπίτι. Με τη φλόγα της σταυρώνουν πρώτα το ανώφλι της εξώθυρας του σπιτιού και στη συνέχεια ανανεώνουν το φως της καντήλας στο εικονοστάσι.

β. Η Ανάσταση του Χριστού είναι για τον λαό σύνθημα αγάπης. Οι χριστιανοί δίνουν τα χέρια, λένε «*Χριστός Ανέστη!*», «*Αληθώς Ανέστη!*», και φιλιούνται. Αυτό γίνεται αφορμή να συμφιλιωθούν όσοι ήταν μαλωμένοι. Το «**φίλημα της αγάπης**» δίνεται είτε τη νύχτα της Ανάστασης είτε στον «*Εσπερινό της αγάπης*» στην εκκλησία. **γ.** Την Κυριακή του Πάσχα, όπως και τη Μεγάλη Παρασκευή, πολλοί πηγαίνουν στα **νεκροταφεία** («κοιμητήρια»). Αφήνουν λουλούδια από τον Επιτάφιο στα μνήματα και ανάβουν τα καντίλια με το αναστάσιμο φως. Νιώθοντας πιο έντονα την παρουσία του Σταυρωμένου και Αναστημένου Χριστού, επικοινωνούν όσοι ζουν με τους αγαπημένους που ήδη έφυγαν. «*Καλή Ανάσταση*» εύχονται σε κάποια μέρη και μετά την ταφή του νεκρού.

δ. Ανήμερα την Κυριακή του Πάσχα τελείται το πρωί ή το απόγευμα ο «**Εσπερινός της Αγάπης**», γνωστός και ως «**Δεύτερη Ανάσταση**». Λέγεται «*Αγάπη*», επειδή ο Χριστός σταυρώθηκε και αναστήθηκε για την αγάπη των ανθρώπων. Στην Ακολουθία αυτή το Ευαγγέλιο διαβάζεται σε διάφορες ξένες γλώσσες, επειδή η Ανάσταση έγινε για όλον τον κόσμο. Έτσι οι χριστιανοί δείχνουν ότι νιώθουν την ανάγκη να επικοινωνήσουν με όλους τους ανθρώπους της γης. Σε κάποια μέρη πριν από τον Εσπερινό της Αγάπης γίνεται λιτανεία, κατά την οποία η εικόνα και το λάβαρο της Ανάστασης περιφέρονται στους δρόμους της συνοικίας ή του χωριού.

Χωριστείτε σε ομάδες και, αφού διαβάσετε τα έθιμα της Λαμπρής, σημειώστε:

- Ποια από αυτά σας είναι γνωστά;
- Έχετε κάποιες σχετικές εμπειρίες;
- Τι απορίες σας γεννιούνται;
- Πώς μέσα από αυτά βλέπετε να εκφράζεται το νόημα της Ανάστασης;

Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Το Πάσχα γιορτάζεται από τους Ορθόδοξους χριστιανούς με ξεχωριστή λαμπρότητα ολόκληρη τη Μεγάλη Εβδομάδα.
- Οι χριστιανοί όλων των Εκκλησιών δεν ξεχνούν ότι ο Χριστός που αναστήθηκε προηγουμένως είχε σταυρωθεί. Παντού υπάρχουν στους ναούς τους τα σύμβολα της Ανάστασης' όμως το σύμβολο της Σταύρωσης κυριαρχεί.
- Από τη Σταύρωση οι χριστιανοί έμαθαν την αγάπη και τη θυσία. Από την Ανάσταση αντλούν χαρά, αισιοδοξία και δύναμη για να αγαπούν και να αγωνίζονται για όσα σταυρώθηκε και αναστήθηκε ο Ιησούς.

34. Η ανάληψη¹ του Χριστού - “ Ἴδού ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι...”

Εἶχε ἔρθει στον κόσμο ταπεινά. Με την ανάληψή του τον αποχαιρετά ἔνδοξα. Παρόντες στο γεγονός ἡ μητέρα του, οἱ μαθητές του καὶ δύο αγγελικὲς μορφές. Φεύγοντας ἀφήνει πίσω του: τὸ πέρασμά του, τὴ μορφή του καὶ τὸ συνταρακτικὸ ἔργο του. Σε μια τελευταία συνάντησή του με πολλοὺς μαθητές στη Γαλιλαία² τοὺς εἶχε δώσει τὴν ἐντολή καὶ τὴν υπόσχεση:

“Πηγαίνατε... καὶ κάντε μαθητές μου ὅλα τὰ ἔθνη βαπτίζοντάς τους... καὶ διδάξτε τοὺς νὰ τηροῦν ὅλες τὶς ἐντολές που σας ἔδωσα.

Καὶ ἐγὼ θα εἶμαι μαζί σας πάντα ὡς τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου” (Μτ 28, 19-20).

Ἀς παρακολουθήσουμε πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκάς περιγράφει τὴ σκηνὴ τῆς Ἀνάληψης.

- Πραξ 1, 3 *Μετά τὸν θάνατό του (ὁ Ἰησοῦς) παρουσιάστηκε σε αὐτοὺς ζωντανός με πολλές ἀποδείξεις· ἐμφανιζόταν σε αὐτοὺς γιὰ σαράντα μέρες³ καὶ τοὺς μιλοῦσε σχετικά με τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.*
- 4 *Ἐνόσω ἦταν μαζί τοὺς καὶ ἔτρωγε, τοὺς παράγγειλε: “Μὴν ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ νὰ περιμένετε ἀπὸ τὸν Πατέρα τὴν ἐκπλήρωση τῆς υπόσχεσης, γιὰ τὴν ὁποία σας μίλησα:*
- 5 *ὅτι, δηλαδή, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης βάπτισε με νερό, εσεῖς θα βαπτιστεῖτε σε λίγες μέρες με τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.*
- 8 *Θα λάβετε ὁμως δύναμη ὅταν θα ῥθει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σ’ ἐσάς, καὶ θα γίνετε μάρτυρες δικοῦ μου στὴν Ἱερουσαλήμ, σε ὅλη τὴν Ἰουδαία καὶ στὴ Σαμάρεια καὶ ὡς τὰ πέρατα τῆς γῆς”.*
- 9 *Μόλις τὰ εἶπε αὐτά, καὶ ἐνῶ ἐκείνοι τὸν κοίταζαν, ἀνυψώθηκε πρὸς τὰ πάνω, καὶ μια νεφέλη τὸν ἔκρυψε ἀπὸ τὰ μάτια τοὺς.*
- 10 *Καὶ καθὼς κοίταζαν που ἀνέβαινε πρὸς τὸν οὐρανό, ζαφνικά δυο ἄντρες ἐμφανίστηκαν μπροστά τοὺς, με ἄσπρο ἔνδυμα,*
- 11 *καὶ τοὺς εἶπαν: “Γαλιλαῖοι, τι σταθήκατε καὶ κοιτάτε στὸν οὐρανό; Αὐτός ὁ Ἰησοῦς, που ἀναλήφθηκε ἀπὸ ἀνάμεσά σας στὸν οὐρανό, ἔτσι θα ῥθει πάλι, με τὸν ἴδιο τρόπο που τὸν εἶδατε νὰ πηγαίνει ἐκεῖ”.*
- Λκ 24, 52 *Αὐτοὶ τότε, ἀφοῦ τὸν προσκύνησαν, γύρισαν (ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν) στὴν Ἱερουσαλήμ με μεγάλη χαρά.*
- Πραξ 1, 13 *Καὶ ὅταν μῆκαν στὴν πόλη, ἀνέβηκαν στὸ ἀνώγι⁴ ὅπου ἔμεναν: ὁ Πέτρος, ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἀνδρέας, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Θωμᾶς, ὁ Βαρθολομαῖος καὶ ὁ Ματθαῖος, ὁ Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαίου, ὁ Σίμων ὁ Ζηλωτὴς καὶ ὁ Ἰούδας τοῦ Ἰακώβου.*
- 14 *Ὅλοι αὐτοὶ με μιὰ ψυχὴ ἦταν ἀφοσιωμένοι στὴν προσευχὴ καὶ τὴ δέηση πρὸς τὸν Θεό. Μαζὶ τοὺς ἦταν καὶ γυναῖκες, καθὼς καὶ ἡ Μαρία, μητέρα τοῦ Ἰησοῦ⁵, καὶ τὰ ἀδέρφια του.*
- Λκ 24, 53 *... καὶ ἔμεναν συνεχῶς στὸν Ναό⁶ ὑμνολογώντας καὶ δοξολογώντας τὸν Θεό.*

Ερμηνευτικά

1. Η **Ανάληψη** έγινε 40 μέρες μετά την Ανάσταση πάνω στο Όρος των Ελαιών (βλ. μάθ. 28, Ερμ. 1).
2. Ο απόστολος Παύλος κάνει λόγο για “**περισσότερους από 500 αδελφούς**” (Α Κορ 15, 6). Ο τόπος πιθανόν να ήταν το βουνό κοντά στην λίμνη Γενησαρέτ, όπου είχε γίνει η “*επί του Όρους ομιλία του*”.
3. Όχι κάθε μέρα, αλλά όταν αυτό ήταν απαραίτητο.
4. Αυτό το **ανώγι** είναι τώρα το δικό τους κέντρο προσευχής.
5. Η **μητέρα του Ιησού** θα είναι παρούσα και στην Πεντηκοστή, 10 μέρες μετά την Ανάληψη.
6. Αυτό σημαίνει ότι συμμετείχαν τακτικά και σε όλες τις λατρευτικές συνάξεις που γίνονταν στον Ναό.

Επεξεργασία

1. Παρατηρήστε την εικόνα της Ανάληψης και περιγράψτε τα συναισθήματα που εκφράζουν όλα τα πρόσωπα της εικόνας.
2. Οι μαθητές μετά την Ανάληψη “*επέστρεψαν στα Ιεροσόλυμα με μεγάλη χαρά*” (Λκ 24, 52). Πάνω σε τι στηρίζεται αυτή τους η χαρά; (βλ. και ύμνους)
3. Εκτός από τα παραπάνω και σε ποια άλλα στηρίγματα θα βασιστεί η χαρά και ο ενθουσιασμός των μαθητών για την επιτυχία του έργου που τους ανέθεσε ο Χριστός για όλο τον κόσμο; Θυμηθείτε γεγονότα και διδασκαλίες του Ιησού από την κοινή ζωή τους επί τρία χρόνια.

Εγώ είμαι μαζί σας

Αφού τελείωσες το έργο για τη σωτηρία μας και ένωσες όσα βρίσκονται στη γη με τον ουρανό, αναλήφθηκες ένδοξα, Χριστέ, Θεέ μας, χωρίς καθόλου να χωριστείς από μας, αλλά μένοντας κοντά μας και φωνάζοντας προς όσους σ' αγαπούν: "Εγώ είμαι μαζί σας και επομένως κανείς δεν είναι εναντίον σας".

Κοντάκιο της γιορτής

Η Ανάληψη. Φορητή εικόνα, Ι. Μονή Διονυσίου, Αγ. Όρος, 16ος αι.

Αναλήφθηκες ένδοξα

Αναλήφθηκες ένδοξα, Χριστέ, Θεέ μας, και γέμισες χαρά τους μαθητές με την υπόσχεση ότι θα στείλεις το Πνεύμα το Άγιο. Ακόμη τους βεβαίωσες, ευλογώντας τους, ότι συ είσαι ο Υιός του Θεού, ο ελευθερωτής του κόσμου.

Απολυτίκιο της γιορτής

Η ανοιχτή πόρτα

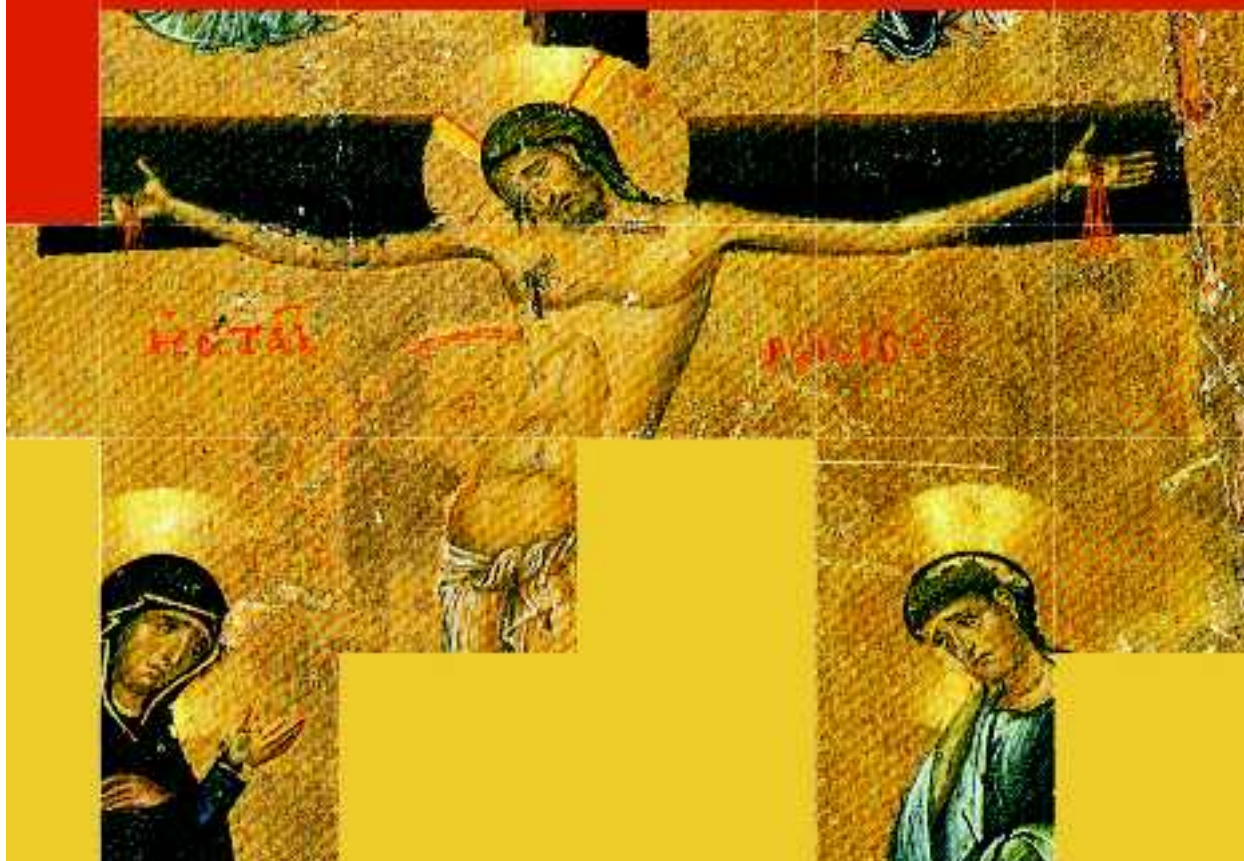
"Ο Χριστός ερχόμενος στον κόσμο μάς άνοιξε της αιώνιας ζωής την πόρτα. Μετά την Ανάληψή του δεν την έκλεισε πίσω του, αλλά την άφησε ανοιχτή, για να τη διαβούμε εμείς".

Νικόλαος Καβάσιλας
μεγάλος θεολόγος του 14ου αι.

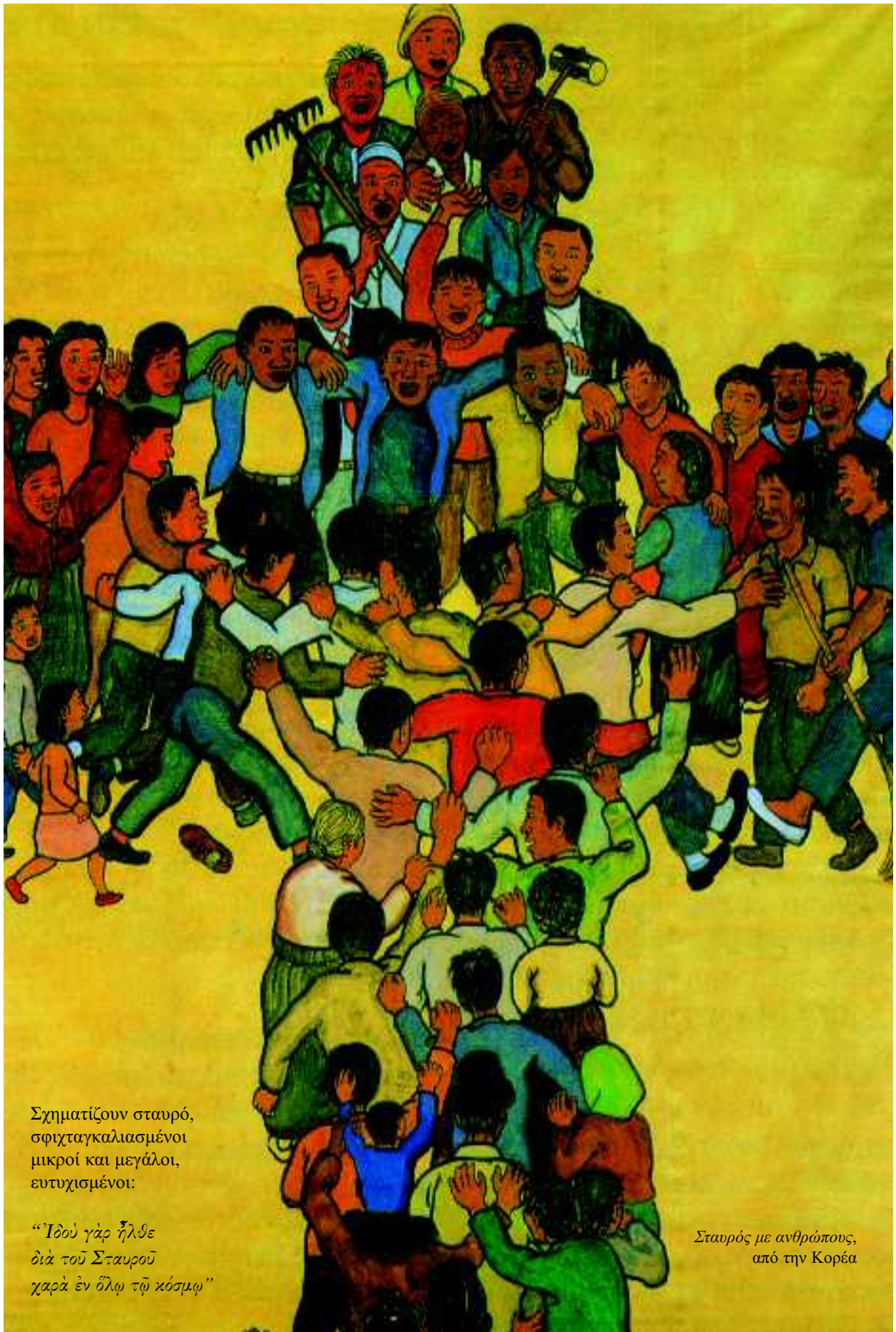
Βασικά στοιχεία του μαθήματος

- Πριν την Ανάληψή του ο Ιησούς υποσχέθηκε να είναι για πάντα κοντά στους πιστούς του.
- Αναλήφθηκε ως Θεός και άνθρωπος μαζί, ως Θεάνθρωπος. **Μαζί του συνανυψώθηκαν τόσο πολύ και οι άνθρωποι.**
- Κάθε άνθρωπος έχει την ελπίδα να πλησιάσει πολύ κοντά στον Θεό, αν με τη ζωή του γίνει άξιος αυτής της μεγάλης τιμής.

Ανακεφαλαίωση

1. Χωριστείτε σε μικρές ομάδες και:
 - α. Διαβάστε το κείμενο του Νικολάου Καβάσιλα (μάθ. 34) και σημειώστε τι συγκεκριμένα μπορεί να πράξει καθένας σήμερα, για να διαβεί την πόρτα που άφησε πίσω του ανοιχτή ο Χριστός.
 - β. Στα μαθήματα όλης της χρονιάς παρακολουθήσαμε τη ζωή, τη διδασκαλία και το έργο του Χριστού. Τι καινούρια στοιχεία νομίζετε ότι μπήκαν στη ζωή των ανθρώπων, ώστε αυτή να γίνει πιο καλή, πιο όμορφη και πιο γεμάτη;
(Κάποιες ομάδες να αναλάβουν την α' ερώτηση και κάποιες άλλες την β')
2. Ξανακοιτάξτε τις τυπωμένες με έντονα μαύρα γράμματα λέξεις ή φράσεις στα “*Βασικά στοιχεία*” κάθε μαθήματος. Συντάξτε με αυτές:
 - ένα κείμενο που να περιγράφει τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Ιησού
 - ένα κείμενο που να συνθέτει τα χαρακτηριστικά της καινούριας ανθρωπότητας (της Βασιλείας του Θεού)
3. Στα ευαγγελικά κείμενα του κεφαλαίου παρατηρήσαμε **ασυνήθιστα, ανατρεπτικά, νέα και απελευθερωτικά γεγονότα και λόγια σε σχέση με τον Θεό, τους ανθρώπους και τη ζωή**, τα οποία καταγράψατε σε κάθε μάθημα στο τετράδιό σας. Αφού τα διαβάσετε ξανά, εκφράστε ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα πιο σημαντικά, και γιατί.
4. Σχολιάστε τον ζωγραφικό πίνακα “*Σταυρός με ανθρώπους*” από την Κορέα.

Σχηματίζουν σταυρό,
σφιχταγκαλιασμένοι
μικροί και μεγάλοι,
ευτυχισμένοι:

*“Ἰδοὺ γὰρ ἦλθε
διὰ τοῦ Σταυροῦ
χαρὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ”*

Σταυρός με ανθρώπους,
από την Κορέα

Η σημασία μερικών ονομάτων και ονομασιών στα Ευαγγέλια (εβραϊκών, ελληνικών, ρωμαϊκών)

Αβραάμ: πατέρας πλήθους, εθνών	Ισκαριώτης: αυτός που κατάγεται από Κεριόθ(=χωριά)-μαχαροβγάλτης
Αδάμ: χωμάτινος, γήινο	Ισραήλ, Ισραηλίτης: μαχητής του Θεού, αυτός που αγωνίζεται με τον Θεό για τον Θεό
Αλέξανδρος: αυτός που υπερασπίζεται ή αποκρούει άντρες (ελλ.)	Ιωακείμ: ο Κύριος ανορθώνει
Αλφαίος: χρηματιστής· ο Θεός μεταβάλλει· ηγέτης	Ιωάννα, Ιωάννης: δώρο του Θεού, Θεοδώρα/δωρος
Ανδρέας: αντρίκιος, γενναίος (ελλ.)	Ιωσήφ (Ιωσήφ): ο Θεός ας αυξήσει, ας πληθύνει, ο αυξητής
Άννα, Άννας: χάρι, ομορφιά - χαριτωμένη/ος	Καϊάφας: λιθοξόος, καταπιεστής
Αντίοχος: διώκτης, αντίπαλος (ελλ.)	Καίσαρ, Καισάρεια: αυτοκράτορας, αυτοκρατορική (ρωμ.)
Αντίπας: ο εναντίον όλων· εκπρόσωπος ή αντίμαχος του πατέρα (σύντμηση της λέξης Αντίπατρος) (ελλ.)	Κανανίτης: ζηλωτής
Αριμαθαία: διπλό ύψωμα	Καπερναούμ: τόπος ή χωριό του Ναούμ(= παρηγορητή)
Αρχέλαος: ηγέτης ή εξουσιαστής του λαού (ελλ.)	Κόρος: ήλιος, λαμπρότητα· θρόνος
Αύγουστος: σεβαστός, αυξητής (ρωμ.)	Λάζαρος: ο Θεός βοηθάει
Βαραββάς: (δυναμικού) πατέρα γιος	Λεββαίος: άντρας με καρδιά, γενναίος
Βαρθολομαίος: γιος του θαρραλέου, του τολμηρού	Λευί: αφοσιωμένος
Βηθανία: τόπος χουρμάδων ή σύκων, τόπος των φτωχών	Λίβανος: λευκός (λευκό όρος)
Βηθεσθά: τόπος ευσπλαχνίας	Λουκάς: φωτισμένος, φωτεινός (ρωμ.)
Γαβριήλ: ο Θεός είναι ισχυρός	Μαγδαληνή: από το Μάγδαλα(= ψηλός πύργος)
Γάδαρα, Γέργεσα: απομονωμένος, αποκλεισμένος	Μάρθα: αφέντρα, δασκάλα
Γαλιλαία: περιφέρεια, περιοχή	Μαρία: δυναμική
Γαριζίν: ερημικοί, άγονοι τόποι	Μάρκος: τρυφερός, ευγενικός (ρωμ.)
Γεθσημανή: ελαιοτριβείο	Ματθαίος: χαρισμένος, δοσμένος (από τον Θεό)
Γενησαρέτ: κήπος του βασιλιά ή πρίγκιπα (ηγεμόνα)	Μεσσίας: ο χρισμένος (του Κυρίου), Χριστός
Γιαφία (Γαβιά): αυτό/ή που ακτινοβολεί	Μωυσής: αυτός που σώθηκε από το νερό
Γολγοθάς: τόπος κρανίου	Ναζαρέτ: πράσινο κλαδί, βλαστάρι - φύλακας, φρουρός
Δαβίδ: αγαπημένος, αυτός που αγαπάει και ενώνει	Ναθαναήλ: δωρεά Θεού
Δεκάπολις: περιοχή 10 πόλεων (ελλ.)	Νείλος: ποταμός, ρεύμα
Εβραίοι: ο οδοιπόρος που ήρθε πέρα από το ποτάμι (Ευφράτη)	Πέργαμος: πύργος, οχυρό, φρούριο (ελλ.)
Ελισάβετ: ο Θεός (μου) είναι απόλυτα αξιόπιστος	Πέτρος: πέτρα, βράχος (ελλ. μτφρ. του Κηφάς)
Εμμανουήλ: ο Θεός (είναι) μαζί μας	Πιλάτος: ο οπλισμένος με ακόντιο (ρωμ.)
Ερμών ή Αερμών: απλησίαστος, μεγαλοπρεπής	Πόντιος: θαλασσινός (ελλ.)
Εύα: αυτή που προσφέρει ζωή, η μητέρα κάθε ζωντανού	Σαδδουκαίος: δίκαιος, ειλικρινής
Εφραΐμ: διπλά εύφορος	Σαμάρεια: φρούρηση ή προφύλαξη (από τον Κύριο)- ύψωμα, φρούριο
Ζακχαίος: καθαρός, αθώος, άγιος, δίκαιος	Σαλώμη: Ειρήνη, ειρηναία, ειρηνική
Ζαχαρίας: ο Κύριος θυμάται	Σέπφορις: ωραία πόλη, καλλονή
Ζεβεδαίος: ο χρισμένος από τον Θεό	Σιλωάμ: απεσταλμένος - εκβολή νερών
Ηλίας: ο Θεός (μου) είναι ο Γιαχβέ (αυτός που υπάρχει)	Σίμων, Συμεών: αυτός που ακούει ή εισακούεται
Ηρώδης, Ηρωδιάδα: απόγονος ήρωα (ελλ.)	Σινά: λαμπρότητα, κομψότητα
Ησαΐας: ο Θεός είναι η σωτηρία (μου)	Σιγάρ, Σιγέμ: ορεινή ράχη
Θαβώρ: βουνό, ύψωμα	Στέφανος: στεφάνι, Στεφανής (ελλ.)
Θαδδαίος: εγκάρδιος	Σολομών: Ειρηναίος, ειρηνικός
Θωμάς: δίδυμος	Σουσάννα: κρίνος (κόκκινος), Κρινιά
Ιάειρος: ο Θεός φωτίζει	Συρία: υψίπεδο
Ιακώβ, Ιάκωβος: νικητής	Τιβέριος: ο προερχόμενος από τον (ποταμό) Τίβερη (ρωμ.)
Ιεριχώ: αυτή που ευωδιάζει, αρωματότοπος	Φαρισαίος: αποχωρισμένος, αποσχισμένος
Ιεροσόλυμα, Ιερουσαλήμ: κληρονομιά της ειρήνης, ειρηνούπολη	Φιλήμων: φιλικός (ελλ.)
Ιησούς: σωτήρας, λυτρωτής, ελευθερωτής	Φίλιππος: αυτός που αγαπά τα άλογα (ελλ.)
Ιορδάνης: αυτός που κατηφορίζει ορμητικά (γοργοπόταμος)	Φιλισταίος: αλλοδαπός, ματανάστης, έποικος
Ιουδαία: χώρα του Δοξασμένου	Φίλωνας: αυτός που αγαπά (ελλ.)
Ιούδας: παινεμένος, διάσημος	Χουζάς: συγκαλυμμένος· ο προλέγων
Ιούλιος: νεαρός (ρωμ.)	Χριστός: χρισμένος (ελλ. μτφρ. του Μεσσίας)

Ευχαριστίες:

Ευχαριστούμε θερμότατα την Ελληνική Βιβλική Εταιρία για την ευγενική παραχώρηση χρήσης της μετάφρασης των βιβλικών κειμένων.

Πηγές εικονιστικού και λοιπού βοηθητικού υλικού*

α. Ελληνόγλωσσες

Ασπεριάδης Αγήνωρ, Ζωγραφική - χαρακτηριστική, Αθ. 1998, σσ. 238: 163/73, 174/93

Βαν Γκογκ Βίνσεντ, Κίτρινος ήλιος, από το **Biesinger Alb. - Gerh. Braun, Gott in Farben sehen...** σ. 112α/95

Βασιλάκης Μιχάλης - Σεπτέμβριος 2002, επιμέλεια - σχεδιασμός: **Ευαγγελία Ι. Πουργιανάκη**, Ηράκλειο Κρήτης 2002, σσ. 44 (Γραφικές Τέχνες: Γ. Δετοράκης Α.Ε.Β.Ε.) (Λεύκομα με 15 εικόνες του αγιογράφου Μιχ. Βασιλάκη συν 12 κείμενα προσποικιότητων για την αξία και μοναδικότητα του έργου του. Κυκλοφόρησε κατά την έκθεση στις 11-30 Σεπ. 2002 στη Βασιλική του αγ. Μάρκου στο Ηράκλειο Κρήτης): 13/99, 19/125, 25/131

Βερμέρ (Jan Vermeer), Ο Ιησούς με μαθήτρες (Ο Χριστός στο σπίτι της Μάρθας και της Μαρίας - αδερφές του Λάζαρου) (National Gallery of Scotland)

Βιβλός (εικονογραφημένη, μτφρ.: Ζωή Παλάκου, Αθ. 1994, σσ. 320 (εκδ. Πατάκη): 232/68 (δρόμος προς Ιερζώ), 235/99, 237/105, 191/109

Βιβλός, *Ο πλήρης οδηγός εικονογραφημένων*, επιμέλεια: **Τζών Βούκοφερ**, Αθ. 1999, σσ. 451 (Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκης): 321/29, 320/34, 145/46, 299/52 (λίμνη Γενησαρέτ), 341/56, 293/112 (ιουδ. νομίσματα)

Βρεττάκος Νικηφόρος, *Το καθαρότερο πράγμα της δημιουργίας*, από τη συλλογή του: *“Ο χρόνος και το ποτάμι”*: /69.

Εγκυκλοπαίδεια των Θρησκειών, επιστ. επιμ. **Αλέξ. Καριώτογλου**, τόμ. 2ος, Αθ. 1994, σσ. 256 (Αλκυόν): 205/83 (προσευχόμενος Μουσουλμάνος)

Εικονογραφημένες ιστορίες της Βίβλου, επιμέλεια: **Claude - Bernard Costecalde** και **Peter Dennis**, μτφρ. από τα αγγλ.: Μαριάννα Τζαντζή, Αθ. 1999, σσ. 383 (Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκης): 209/11, 219/12, 9/25 (το αρχαιότερο χειρόγραφο...), 233/52 (Ο Ιησούς με μαθήτρες, Οι Απόστολοι), 267/68, 252/87, 263/90 (σπίτια Ισραηλιτών)

Ελληνική τέχνη: Βυζαντινές τοιχογραφίες, επιμέλεια: **Μύρταλη Αχεμάστου - Ποταμιάνου**, Αθ. 1994, σσ. 272 (Εκδοτική Αθηνών): 126/134

Ελληνική τέχνη: Βυζαντινές εικόνες, επιμέλεια: **Παναγ. Βοκοτόπουλος**, Αθ. 1995, σσ. 237 (Εκδοτική Αθηνών): 55/102

Θεοτοκόπουλος Δομήνικος, *α. Η εκδίωξη των εμπόρων από τον Ναό*, 16ος αι. (National Gallery of London), β. *Προσευχή στον κήπο της Γεσθημανή*, 16ος αι. (στην ίδια Gallery)

Θησαυροί του Αγίου Όρους, Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους Αθω - Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσ. 1997, σσ. 671: 199/24, 115/47, 341/113 (δισκοπότηρο)

Ιωάννης Δαμασκηνός, *Κατά Μανιχαίων διάλογος*, παρ. 44, μτφρ.: Ν. Ματσούκας, Θεσ. 1988 (Πουρναράς): 150/71

Καβάσιλας Νικόλαος, στο: **Γ.Β. Μαυρομάτη**, *Η Ανάληψη του Κυρίου*, Κατερίνη 1988 (Τέρτιος): 70/139

Κλήμης Αλεξανδρείου, στο: **Ν.Θ. Μπουγάτσου**, *Κοινωνική διδασκαλία Ελλήνων Πατέρων*, τόμ. 1ος, Αθ. 1980 (Αποστολ. Διακονία): 126/79

Κοινωνική πυραμίδα, από το: **Stegemann...** 127/13 (Σημ. Ήγναν μερικές αλλαγές)

Λουκάκης Κώστας, *Νεοελληνική Θρησκευτική Ποιητική Ανθολογία*, Αθ. 1978, σσ. 323 (Το Ελληνικό Βιβλίο)

Μάννας Ελευθέριος, *2.000 π.Χ.*, στο: **Λουκάκης Κώστας**,... 152-153/39 (Σημ. Ο τίτλος “Χριστούγεννα;” δόθηκε από εμάς)

Μεντ Ντήτριχ (Mend Dietrich), *Υπάρχει ελπίδα*, στο: **Domay Erhard** (έκδ.), *Ostern...* (βλ. πιο κάτω): 137/132

Μοντιλιάνι (Amedeo Modigliani), *Τσιγγάνα* (1918, National Gallery of Washington, συλλογή Τόσσερ Ντέηλ), *Μαργαρίτα* (1916), *Ιωάννα* (1919)

Μουντές Ματθαίος, *Το παιδί*, από τη συλλογή του *Νηπιοβαπτισμός*, Αθ. 1992 (Καστανιώτης): 32/75

Ντομέ (Honore Daumier), *Ιδού ο άνθρωπος (Ecce homo)*, Ιω 19,5 (Museum Folkwang, Essen Γερμανίας)

Νταλί Σαλβαδόρ (Dali Salvador), *α. Ενεργειακός (Επίσκεψη στη Μαρία)* από το *Wem Glauben...* 161/31. β. *Ο Ιησούς στην επι του Όρους ομιλία* (Pizzoli Μιλάνου Ιταλίας) από το: **W. Trutwin - Kl. Breuning, Wege...** 124/62

Ντόρπερ (Dórer Albrecht), *Χέρια προσευχής* (Μουσείο Albertina, Βιέννη Αυστρίας)

Ξούδης Θεόδωρος, *Η δέηση του τυφλού*, στο: **Λουκάκης Κώστας**,... 182/95

Ο θησαυρός της Ορθοδοξίας. 2000 χρόνια Ιστορία - Μνημεία - Τέχνη, Αθ. 2000, τόμ. Α', σσ. 516, τόμ. Β', σσ. 542 (Εκδοτική Αθηνών): τόμ. Α, 355/59, 385/130 - τόμ. Β, 387/123

Ο Ιησούς με τους μαθητές (κύριο μέρος της εικόνας: *Η του ασώτου παραβολή*), Μουσείο Ελλ. Ινστιτ. Βυζ. και Μεταβυζ. Σπουδών (Βενετία Ιταλίας), από το: **Τσελέντη - Παπαδόπουλου Ν.**, *Οι εικόνες...* 166/54

Οι θησαυροί της Μονής Πάτμου, γενική εποπτεία: **Αθάν. Α. Κομίνης**, Αθ. 1988, σσ. 383 (Εκδοτική Αθηνών): 316 και 317/21

Οι μεγάλοι ζωγράφοι. Από την Αναγέννηση στον Γκρέκο, καλλιτεχνική επιμέλεια: **Τάσος Χατζής**, Αθ. 2/1977, σσ. 418 (Μέλισσα): 402/108, 397/117

Οι μεγάλοι ζωγράφοι. Εικοστός αιώνας, καλλιτεχνική επιμέλεια: **Τάσος Χατζής**, Αθ. 2/1977, σσ. 408 (Μέλισσα): 256 και 264/76

Πολέμης Ιωάννης, *Ο τυφλός του Εναγγελίου*, στο: **Λουκάκης Κώστας**,... 233/95

Ρέμπραντ, *Η επιστροφή του χαμένου γιου* (Μουσείο Ερμιτάζ, Πετρούπολη Ρωσίας), από το: **Nouwen Henri J.M. (βλ. πιο κάτω)**: εξώφυλλο/63 (βλ. κατωτ.)

Σινά, *Οι θησαυροί της Ι. Μονής Αγίας Αικατερίνης*, γενική εποπτεία: **Κων. Α. Μανάρης**, Αθ. 1990, σσ. 399 (Εκδοτική Αθηνών): 368/25, 211/44, 162/49

Σταυρός με ανθρώπους, Κορέα, από το: **Jöggel Martin**,... 2: 111/141

Συμεών ο Νέος Θεολόγος, *Ομιλία 86*, στο: **Φίλιπ Σεργάρντ**, *Το Ιερό στη ζωή και στην τέχνη*, Αθ. 1994 (Ακρίτας): 141-142/100

Τουρτάεα Ντανιέλα, *Το ποίημα της αγάπης*, μτφρ.: Βίκτωρας Ιβάνοβιτς, περιόδ. “Σίνιαξη”, τχ. 40 (Οκτ. - Δεκ. 1991): 140/57

Τσελέντη - Παπαδόπουλου Νίκη Γ., *Οι εικόνες της Αδελφότητος της Βενετίας από τον 16ον έως το πρώτο μισό του 20ού αι. Αρχαιολογική τεκμηρίωση*, Αθ. 2002, σσ. 390+90 πίνακες (έκδ. Ταμείου Αρχαιολ. Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Υπουργ. Πολιτισμού, Δημοσιεύματα του Αρχαιολ. Δελτίου αρ. 81)

Feinberg - Vamosh Miriam, *Η καθημερινή ζωή την εποχή του Χριστού*, μτφρ.: Έρση Αντωνιάδου, θεώρηση: **Ιω. Γαλιάνης**, Αθ. 2002: 59/62 (πιθάρι με νομίσματα), 21/94

Φολλερώ Ραούλ, *Αγάπη και πράξη*, μτφρ.: Αμαλία Μασσίνα - Φύλια, έκδ. Ι. Μητροπόλεως Νικαίας: 22/72

Χάινεν Μπέατε (Heinen Beate), *Χριστούγεννα*, από το: **Jöggel Martin**,... 1: 35/39

Χάρτης της Ισραήλ την εποχή της Καινής Διαθήκης, έκδ. “Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας”, στη μτφρ. της Κ. Διαθήκης, Αθ. 2003: εσώφυλλο/8

Χατζηφώτης Ιω. Μ., *Μακεδονική σχολή. Η ιστορία του Πανσέληνου (1290-1320). Περίοδος ακμής της ελληνικής τέχνης*, έκδ. Εθνικού Ιδρύματος Νεότητος, Αθ. 1995, σσ. 242: 103/113, 107/115

β. Ξενόγλωσσες

Biesinger Alb. - Gerh. Braun, *Gott in Farben sehen. Die symbolische und religiöse Bedeutung der Farben*, München: Kofel 2/1998, σσ. 232

Bóhlmann Walter, *Wie Jesus lebte. Vor 2000 Jahren in Palästina: Wohnen, Essen, Arbeiten, Reisen*, Luzern/Stuttgart: Rex 2/1989, σσ. 141: 20/10, 83/14, 88/15 (κάτοψη του Ναού), 92/15 (ιερέας), 95/18

Domay Erhard (έκδ.), *Ostern. Gottesdienste, Osternachtfeiern, Predigten, liturgische Stöcke und praktische Ideen zur Gestaltung*, Göttersloh: Gerd Mohn 1992, σσ. 144

Jöggel Martin - Josef Dirnberg κ.ά., *α) Du machst mein Leben schön*, Religion 2, *β) Du führst mich*, Religion 3, *γ) Dó traust mir was zu*, Innsbruck: Tyrolia 1996, 1995, 1997, σσ. 97, 124, 121

Köper Sieger, *Bilder zur Bibel*, Folge I: Neues Testament, Folge II, Regensburg 1995 και 1997, έκδ.: Religionspädagogisches Seminar der Diözese Regensburg, σσ. 66 + 9 διαφάνειες και σσ. 59 + 9 διαφάνειες: I, σ. 21/64, 29 και 32/79 - II, σ. 40/120

Löpple Alfred, *Von der Exegese zur Katechese. Werkbuch zur Bibel*, τόμ. 3: Das Neue Testament I, München: Don Bosco 2/1982, σσ. 212 - τόμ. 4: Das Neue Testament II, 1977, σσ. 299. - Τόμ. 3: 26/9, 108/20 (πίνακας 10 σημειών), 119/26. Τόμ. 4: 48/17

Manessier Alfred, *Auferstehung (Ανάσταση)*, 1949, από το: *Kursbuch Religion 9/10*: 139/130

Nouwen Henri J.M., *Nimm sein Bild in dein Herz. Geistliche Deutung eines Gemäldes von Rembrandt (“Röckkehr des Verlorenen Sohnes”)*, Freiburg - Basel-Wien: Herder 1991, σσ. 171

Poortvliet Rien - Rudolf Hagelstange, *Er war einer von uns. Das Leben des Jesus von Nazareth*, Oldenburg und München: Stailing 1979, σσ. 134 (ποιητική και ζωγραφική παρουσίαση): 18/41, 23/43, 28/53, 88/55

Stegemann Ekk. W. και **Wolff Stegemann**, *Urchristliche Sozialgeschichte...*, Stuttgart - Berlin - Köln: Kohlhammer 2/1997: 127/13 (Κοιν. πυραμίδα)

Studer Hans, *Νεότερα σύμβολα των Ευαγγελιστών*, από το: **Trutwin Werner**, *Messias...*: 31, 39, 47 και 63/22

Trutwin Werner, *Messias, Meister, Menschensohn. Ein Jesusbuch*, Dösselhof: Patmos 1987, σσ. 192

Trutwin W. - Kl. Breuning, *Wege des Glaubens*, Dösselhof: Patmos 1979

Wem Glauben? Religion AHS, 5. Klasse, Wien: Herder 7/1993: 111/31

* Στο τέλος κάθε τίτλου σημειώνεται άνω και κάτω στιγμή (:). Ακολουθούν αριθμοί που χωρίζονται με πλάγια γραμμή (/). Οι αριθμοί αριστερά παραπέμπουν στις σελ. των βιβλίων, από όπου αντλήθηκε το υλικό. Οι αριθμοί μετά την πλάγια γραμμή παραπέμπουν στις σελ. του βιβλίου μας, όπου παρατίθεται το υλικό. Μερικά εικονιστικά χωρίς παραπομπές έχουν αντληθεί από ιστοσελίδες του Διαδικτύου.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.